

Stanje i mogućnosti razvoja sportsko-rekreacijskog turizma na području grada Orahovice

---

Dević Borković, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Virovitica University of Applied Sciences / Veleučilište u Virovitici**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:165:481425>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[Virovitica University of Applied Sciences Repository - Virovitica University of Applied Sciences Academic Repository](#)

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Preddiplomski stručni studij Menadžment

NIKOLINA DEVIĆ BORKOVIĆ

STANJE I MOGUĆNOSTI RAZVOJA SPORTSKO-REKREACIJSKOG
TURIZMA NA PODRUČJU GRADA ORAHOVICE
ZAVRŠNI RAD

VIROVITICA, 2021.

VELEUČILIŠTE U VIROVITICI
Preddiplomski stručni studij Menadžment

STANJE I MOGUĆNOSTI RAZVOJA SPORTSKO-REKREACIJSKOG
TURIZMA NA PODRUČJU GRADA ORAHOVICE
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Ruralni turizam i prirodna baština

Mentor:

Božidar Jaković, mag.oec., v. pred.

Student:

Nikolina Dević Borković

VIROVITICA, 2021.

Obrazac 1b

ZADATAK ZAVRŠNOG RADA

Student/ica: **Dević Borković Nikolina**

JMBAG: **0307014840**

Imenovani mentor: **Božidar Jaković , mag. oec., v.pred.**

Naslov rada:

**STANJE I MOGUĆNOSTI RAZVOJA SPORTSKO-REKREACIJSKOG TURIZMA NA
PODRUČJU GRADA ORAHOVICE**

Puni tekst zadatka završnog rada:

Studentica će u izradi rada koristiti podatke iz dostupne domaće i inozemne literature te raspoloživih domaćih i inozemnih baza podataka kao i relevantnih web stranica. Temeljem prikupljenih podataka, studentica će dati teorijski prikaz dosadašnjih istraživanja i spoznaja u području sportsko-rekreacijskog turizma, s posebnim naglaskom na stanje ovog oblika turizma u Hrvatskoj. U specifičnom dijelu rada, studentica će prikazati stanje i zastupljenost sportsko-rekreacijskog turizma u turizmu Grada Orahovice, uključujući prikaz obilježja potražnje te analizu osnovnih elemenata ponude sportsko-rekreacijskog turizma. U empirijskom dijelu rada, studentica će prikazati rezultate primarnog istraživanja, provedenog na potencijalnim i posjetiteljima koji su posjetili Grad Orahovicu, a sve s ciljem utvrđivanja aktualnog stanja i potencijala koji predstavljaju osnovu za unaprjeđenje i daljnji razvoj sportsko-rekreacijskog turizma Grada Orahovice.

Datum uručjenja zadatka studentu 20.4.2021.

Rok za predaju gotovog rada: 26.5.2021.

Dostaviti : 1. Studentu/ici:

Mentor:

Božidar Jaković , mag. oec., v.pred.

STANJE I MOGUĆNOSTI RAZVOJA SPORTSKO-REKREACIJSKOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA ORAHOVICE

SITUATION AND POSSIBILITIES OF DEVELOPMENT OF SPORTS- RECREATIONAL TOURISM IN THE AREA OF THE TOWN OF ORAOVICA

SAŽETAK- *Sportsko-rekreacijski turizam perspektivan je oblik turizma koji sve više dobiva na važnosti poradi sve prisutnijeg zagovaranja kretanja ljudi i bavljenja nekom od sportsko-rekreacijskih aktivnosti. Naime, bavljenje sportom i sportskim aktivnostima danas je postao sastavni dio života ljudi u domicilu, ali je i sve više turista zainteresirano za sportske aktivnosti tijekom njihovih putovanja stoga je bitno da turistička ponuda može zadovoljiti njihove potrebe. Hrvatska kao zemlja koja uvelike ovisi o turizmu na Jadranskoj obali, još uvijek dovoljno ne ulaže u razvoj posebnih oblika turizma u kontinentalnom dijelu Hrvatske, a među njima je i sportsko-rekreacijski turizam. Orahovica je grad u Virovitičko-podravskoj županiji, koji je također najviše posjećen tijekom ljetnih mjeseci, a ima potencijale i resurse za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma i privlačenje turista izvan ljetne sezone. Osnovni cilj rada je analizirati trenutno stanje i turističku, ali i sportsku ponudu u Orahovici te utvrditi mogućnosti za budući razvoj sportsko-rekreacijskog turizma na području Grada Orahovice. S ciljem utvrđivanja učestalosti korištenja sportsko-rekreacijskih usluga, kao i stanja i mogućnosti sportsko-rekreacijskog turizma na području Grada Orahovice, u radu je provedeno istraživanje putem anketnog upitnika koje je obuhvatilo 66 ispitanika. Istraživanjem se utvrdilo da većina sportsko-rekreacijskih sadržaja nije adekvatna za turističku namjenu te da je za bolji razvoj sportsko-rekreacijskog turizma potrebno raditi na faktorima koji ograničavaju razvoj istog.*

Ključne riječi: *sport, sportska rekreacija, sportsko-rekreacijski turizam, Grad Orahovica*

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. SPORTSKO -REKREACIJSKI TURIZAM.....	2
2.1. Pojmovno određivanje sporta.....	2
2.2. Povijesni razvoj sportsko -rekreacijskih sadržaja u turizmu.....	4
2.3. Međuzavisnost turizma, sporta i rekreacije.....	6
2.4. Pojam i pojavni oblici sportskog turizma.....	9
2.5. Ekonomski učinci sporta u turizmu.....	11
3. SPORTSKO-REKREACIJSKI TURIZAM U HRVATSKOJ.....	13
3.1. Razvoj sportske rekreacije u turizmu Hrvatske.....	13
3.2. Sportsko-rekreacijski sadržaji.....	14
3.3. Ponuda.....	16
3.4. Potražnja.....	21
4. SPORTSKO-REKREACIJSKI TURIZAM U ORAHOVICI.....	25
4.1. Povijest sporta u Orahovici.....	26
4.2. Sportsko-rekreacijski sadržaji u Orahovici.....	30
4.3. Promocija.....	33
5. ISTRAŽIVANJE STANJA I MOGUĆNOSTI RAZVOJA SPORTSKO-REKREACIJSKOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA ORAHOVICE.....	35
6. ZAKLJUČAK.....	40
7. LITERATURA.....	41
8. POPIS ILUSTRACIJA.....	44

1.UVOD

Sportsko-rekreacijski turizam jedan je od posebnih oblika turizma koji promjenom navika i motiva putovanja turista nadjačava masovni turizam. Naime, danas se sve više ljudi okreće prema zdravom načinu života kojeg žele primijeniti i na svom putovanju, a upravo im sportski sadržaji u destinaciji to omogućuju. Osim turista kojima su sport i rekreacija sekundarni motivi putovanja, postoje turisti među kojima su i profesionalni sportaši kojima je sport primarni motiv putovanja. Za navedenu skupinu turista mora postojati adekvatna i potpuna ponuda koja će im omogućiti nesmetanu pripremu za nadolazeće natjecanje.

Iako je u pojedinim dijelovima Hrvatske nedovoljno razvijen, sportsko-rekreacijski turizam postoji te se treba raditi na njegovom razvoju i na preoblikovanju postojeće ponude, posebice u sportsko-rekreacijskim centrima čija ponuda ne omogućava sportašima da se u potpunosti pripreme za svoja natjecanja. Dio Hrvatske koji je na žalost najviše posjećen tijekom ljetnih mjeseci je Grad Orahovica koji se nalazi u Virovitičko-podravskoj županiji. Orahovica radi svog geografskog položaja ima jedinstvene turističke potencijale i prirodne resurse koji se mogu odlično uklopiti u ponudu sportsko-rekreacijskog turizma. Cilj rada je analizirati trenutno stanje i turističku, ali i sportsku ponudu u Orahovici te utvrditi mogućnosti za budući razvoj sportsko-rekreacijskog turizma na području Grada Orahovice.

U skladu s temom teorijski dio završnog rada tematski je podijeljen na tri dijela. U prvom dijelu rada obrađuju se osnovni pojmovi poput sporta i sportske rekreacije, objašnjava se povijesni razvoj sportsko-rekreacijskih sadržaja u turizmu te se definira pojam i pojavnici oblici sportskog turizma. Drugi dio rada obuhvaća sportsko-rekreacijski turizam u Hrvatskoj u kojemu se pojašnjava razvoj sportske rekreacije u turizmu Hrvatske pri čemu se naglasak stavlja na ponudu i potražnju sportskog turizma u Hrvatskoj. Treći dio, ujedno i posljednji teorijski dio završnog rada usmjeren je na sportsko-rekreacijski turizam u Orahovici. Naime, u zadnjem teorijskom dijelu rada opisala se povijest sporta u Orahovici te je prikazano trenutno stanje ponude pri čemu su se prikazali ugostiteljski i smještajni kapaciteti, sportski klubovi, udruge i društva koji djeluju na tom području te sportsko-rekreacijski sadržaji i načini promocije sportskog događaja "Papuk Extreme Challenge". Nakon teorijskog dijela rada slijedi empirijski dio koji je dobiven pomoću istraživanja koje je provedeno putem anonimnog upitnika. Cilj empirijskog istraživanja bio je ispitati učestalost korištenja sportsko-rekreacijskih usluga, kao i stanja i mogućnosti sportsko-rekreacijskog turizma na području Grada Orahovice.

2. SPORTSKO-REKREACIJSKI TURIZAM

Sportsko-rekreacijski turizam poseban je oblik turizma, koji je nastao odnosom turizma i sporta u kojemu sport postaje ne samo sadržaj, nego često i glavni motiv za putovanje u određene turističke destinacije. Naime, sport je oduvijek bio važan dio u životu pojedinca te u suvremenom turizmu postaje jedan od ključnih motiva kod odabira destinacije radi veće potrebe za zdravim i aktivnim načinom života. Već u antičko doba sport je pokretao ljude na putovanja, no danas je sport u turizmu dobio mnogo širu ulogu te njegova uloga više nije samo uloga objekta promatranja, nego sport sve više postaje važan sadržaj boravka u turističkom odredištu i turisti sve češće postaju aktivni sudionici u različitim sportskim aktivnostima (Bartoluci i sur., 2004). Gledanje ili sudjelovanje u sportskim natjecanjima ima dugu povijest, posebno u pogledu turizma većih događaja. Pri tome se misli na gladijatorske igre u rimsko doba, grčke olimpijske igre, srednjovjekovna i renesansna natjecanja u trčanju, glavne konjske utrke od osamnaestog stoljeća te na lokalna, državna i međunarodna ekipna i pojedinačna sportska natjecanja od kasnog devetnaestog stoljeća nadalje (Huggins, 2013).

2.1. Pojmovno određivanje sporta

Sport je aktivnost čiji krojeni sežu daleko u prošlost. Naime, najstariji tragovi ljudskog bavljenja sportom stari su čak šest tisuća godina kada su se Kinezi još oko 4000. godine prije Krista bavili gimnastikom i tjelovježbom.¹ Sport se uobičajeno može definirati kao „vrsta tjelesnog vježbanja ili djelatnost čije izvođenje počiva na zamisli o borbi s nekim određenim elementom: daljinom, vremenom, preprekom, materijalom, teškoćama, opasnostima, životinjama, protivnikom ili pored toga samim sobom“ (Geić, 2011:274). Iako je cilj bavljenja sportom postizanje rezultata, sport za čovjeka nije samo igra, već puno više od toga. Sport i vježbanje čovjeka čine snažnijim, zdravijim, pomažu mu da održi kondiciju, produžuju život i kvalitetu življenja te mu pomažu u stjecanju samopouzdanja. Sport je vrlo važan element naše kulture te je čvrsto ukorijenjen i neizbježan u politici, gospodarstvu, zdravstvu, medijima i našem svakodnevnom okruženju. Osim što sport pozitivno utječe na psihičko i fizičko zdravlje pojedinca, sport kao i turizam povezuje ljude širom svijeta te briše rasne i druge razlike među njima (Šafarić, 2011). Kako bi se bolje shvatio pojam sporta, nužno je razlikovati sport od sportske rekreacije, odnosno nužno je poznavati područja koja obuhvaća sport. U Hrvatskoj je

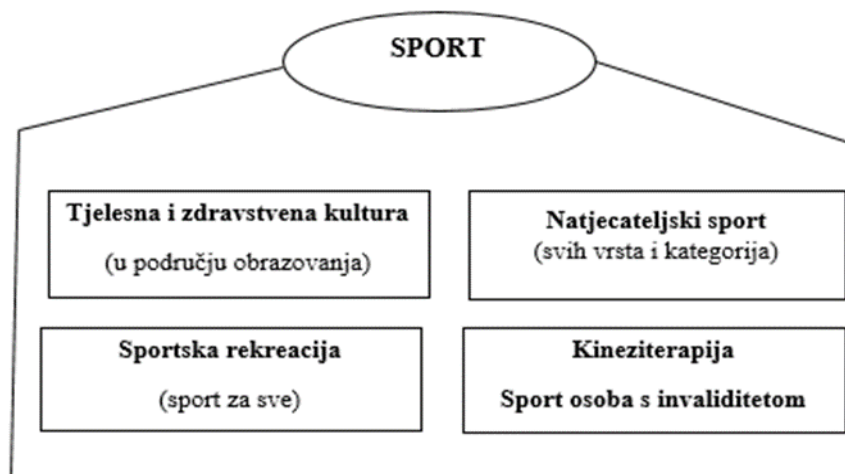
---

¹ Čuvarkuća, dostupno na: <http://www.cuvarkuca.hr/preporuka/povijest-sporta/>, 20.01.2021.

Zakonom o športu (NN 60/92; 25/93; 11/94; 71/06) davno utvrđeno da djelatnost i područje sporta obuhvaća nastavu tjelesne i zdravstvene kulture, natjecateljski sport, sportsku rekreaciju te kineziterapiju i sport osoba s invaliditetom (Bartoluci i Škorić, 2009). Područja sporta prikazana su na sljedećoj slici.

Slika 1. Područja sporta

Izvor: Bartoluci, M., Škorić, S. (2009): Menadžment sportskog i nautičkog turizma. Veleučilište u Karlovcu, str. 18 prema Bartoluci, M. (1997): Ekonomika i menadžment sporta. HAZU, Fakultet za fizičku kulturu, str. 37

Sport obuhvaća četiri područja, a jedan od njih je tjelesna i zdravstvena kultura koja se provodi u odgojno-obrazovnim institucijama (od predškolskih i školskih ustanova do visoko obrazovnih ustanova), a usmjerena je na tjelesni i duhovni razvoj pojedinca. Cilj ovih programa i aktivnosti je preventivno djelovanje na zdravlje pojedinca stvaranjem njegove navike i svijesti o potrebi svakodnevnog tjelesnog vježbanja. Nadalje, natjecateljski sport obuhvaća aktivnosti koje se provode radi pripreme sportaša za različita natjecanja te predstavlja najpopularniji i najatraktivniji dio sporta. Njegova osnovna funkcija je upravo natjecanje i natjecateljski duh koji kod vrhunskog sportaša dolazi do punog izražaja. Sportska rekreacija predstavlja korištenje vlastitog slobodnog vremena, prema osobnom izboru i mogućnostima, sa svrhom unaprijeđenja zdravlja. Sportska rekreacija se razlikuje od natjecateljskog sporta po krajnjem cilju, koji u slučaju sportske rekreacije nije postizanje sportskih rezultata na natjecanjima već vlastito zadovoljstvo zbog bavljenja određenim sportskim aktivnostima radi očuvanja i unaprijeđenja

zdravlja, oblikovanja tijela i sl. Kineziterapija obuhvaća aktivnosti koje se provode pod stručnim nadzorom, a vezane su za programe koji se provode u svrhu unaprjeđenja životnih funkcija i zdravlja osoba s tjelesnim oštećenjem. Sport osoba s invaliditetom u Hrvatskoj danas ima iznimnu važnost nakon tragične posljedice Domovinskog rata te može biti u funkciji sportske rekreacije ili sportskih natjecanja tih osoba (Bartoluci i Škorić, 2009).

2.2. Povijesni razvoj sportsko -rekreacijskih sadržaja u turizmu

Turizam i sport dvije su aktivnosti čiji korijeni sežu daleku u prošlost. Naime, sport je u prošlosti kao i danas privlačio veliki broj gledatelja, a njegovi početci započinju 264. godine prije Krista u Rimu u gladijatorskim igrama. Gladijatori (lat. gladiatores), su isprva bili mačevaoci u bojnim natjecanjima, a kasnije profesionalni borci na javnim priredbama u Rimu.² Gladijatorske igre bile su cjelodnevni događaj, kojim je, kao i današnjim sportovima, vladao je financijski interes. Naime, ovaj događaj sponzorirali su Lanistae poduzetnici, koji su ulagali puno sredstava u svoje gladijatore te su bili toliko moćni da su oni odlučivali o životu boraca, a ne publika ili organizator. Igre su se sastojale od dvoboja, koji su bili pažljivo isplanirani i promatrani od strane sudaca, a sudionici su bili dobro obučeni borci koji su redovito trenirani i pokazivali publici svoje vještine.³

Početak sporta također je povezan s Olimpijskim igrama koje je prema najpoznatijoj legendi osnovao kralj Elide kako bi bogovi koji su voljeli igre, oslobodili zemlju od kuge. Olimpijske igre su povijesno započele 776. godine prije Krista te se natjecanje isprva održavalo samo u brzom trčanju, dok su se godine 724. godine prije Krista organizirala i druga natjecanja poput bacanja diska i koplja te skoka u dalj (Nikpalj, 1976). Prve moderne Olimpijske igre održane su u Ateni 1896. godine na temelju odluke na osnivačkom kongresu Međunarodnog olimpijskog odbora 1894. godine. Iako Grčka tada nije imala ni iskustva, a ni financijskih sredstava za organizaciju tako velikog događaja, Igre su uspješno organizirane te su privukle sportaše iz 14 zemalja, a najbrojniji su bili iz Grčke, Njemačke, Francuske i Velike Britanije. Održana su natjecanja u devet sportova (atletika, biciklizam, mačevanje, streljaštvo, gimnastika, plivanje, tenis, dizanje utega i hrvanje) ali isključivo u muškoj konkurenciji.⁴ Na temelju Gladijatorskih i Olimpijskih igara može se zaključiti da gledanje ili sudjelovanje u sportskim natjecanjima ima dugu tradiciju te da je sport još u dalekoj prošlosti bio pokretač

---

² Enciklopedija.hr, dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22145>, 23.02.2020.

³ Pixelizam, dostupno na: <http://pixelizam.com/5-zanimljivih-cinjenica-o-gladijatorima/>, 23.02.2020.

⁴ Treci.ba, dostupno na: <http://treci.ba/node/9217>, 24.02.2020.

ljudi na putovanja. Također se može zaključiti da je sport oduvijek imao veliki značaj u ljudskom društvu i da je jedan od najrasprostranjenijih oblika tjelesne aktivnosti. I u srednjem vijeku sport je bio razlog putovanja. Srednji vijek bio je razdoblje viteških turnira, koje postaje profesionalno pa su tako na turnirima sudjelovali vitezovi kojima je to bilo zanimanje i glavni izvor financija. Razdoblje od 1600. do 1800. godine obilovalo je raznim sportskim motivima putovanja. Jedni od najznačajnijih putovanja bila su Grand Tour putovanja koja su bila namijenjena mladoj gospodi koja su učila o jezicima, umjetnosti, plesovima, sportovima itd. (Bartoluci i Škorić, 2009).

Najznačajnije razdoblje razvoja sporta i turizma je 19. stoljeće i početak 20. stoljeća zbog industrijske revolucije. Naime, proces urbanizacije, ostvarivanje radničkih prava na osmosatno radno vrijeme te razvoj prometa omogućili su nesmetan razvoj sporta i turizma do njihovih današnjih oblika (Bartoluci i Škorić, 2009). Smatra se da je ujedno početak modernog, odnosno suvremenog sportskog turizma povezan s Olimpijskim igrama 1896. godine, kada je bilo održano 43 sportska natjecanja u 9 različitih sportova među kojima su tenis, atletika, biciklizam, streljaštvo, mačevanje, plivanje, gimnastika, hrvanje te dizanje utega. Na tim Olimpijskim igrama iz 14 zemalja, natjecao se 241 sportaš te se procjenjuje da je na stadionu toga dana bilo oko 80 tisuća gledatelja koji su uživali u 9 bendova i 150 pjevača koji su izvodili olimpijsku himnu.⁵ Budući da svaka manifestacija, pa tako i sportska uključuje putovanje i boravak posjetitelja u određeno određite u kojemu se manifestacija održava, turizam i sport se već od najranijih vremena smatraju društvenim, ekonomskim i kulturnim fenomenom. Sport je u dalekoj prošlosti pokretao ljude na putovanja koja se mogu usporediti sa suvremenim turističkim kretanjima te turisti sve češće postaju aktivni sudionici različitih sportskih aktivnosti, pa tako sport u suvremenom turizmu osim što postaje glavni sadržaj u turističkoj destinaciji, također postaje jedan od glavnih motiva za putovanje u određenu turističku destinaciju (Bartoluci i sur., 2004). Iz navedenog se može zaključiti da je razdoblje 1980.-ih i 1990.-ih godina razdoblje dramatičnog razvoja sportskog turizma jer se razvoj sporta zasnivao na putovanjima i turizmu. Razlozi zbog kojeg je industrija sporta i turizma drastično napredovala vežu se uz ostvarivanje ljudskog prava na osmosatno radno vrijeme zbog kojeg je kod ljudi porasla količina slobodnog vremena, kao i povećanje dohotka, a osim toga utjecala je i na poboljšanje prometa i globalizaciju.

---

⁵Studentski.hr, dostupno na:
<http://studentski.hr/vijesti/na-danasnji-dan/prve-moderne-olimpijske-igre>, 29.02.2020.

2.3. Međuzavisnost turizma, sporta i rekreacije

Turizam i sport međusobno su usko povezane društvene pojave čija su poveznica isti subjekti- turisti pa tako međusobna povezanost turizma i sporta proizlazi još od samih početaka sporta (Bartoluci i sur., 2004). Naime, za vrijeme prvih Olimpijskih igara u Grčkoj i Gladijatorskih igara u Rimu zabilježena su prva velika turistička kretanja, odnosno kako bi posjetitelji pasivno i sudionici aktivno sudjelovali u navedenim događajima neki od njih trebali su napustiti mjesto stalnog boravka, što automatski pokreće prva putovanja i stvara vezu između sporta i turizma. Sport je u suvremenom turizmu dobio širu ulogu, čime je stvoren novi odnos između turizma i sporta i on ujedno postaje važan sadržaj boravka u određenoj turističkoj destinaciji u kojoj turisti postaju aktivni sudionici različitih sportova poput tenisa, golfa, sportova na vodi te različitih drugih sportskih igara. Osim što je postao sadržaj boravka, sport je u suvremenom turizmu često i glavni motiv za putovanje te takav odnos turizma i sporta stvorio je posebnu vrstu turizma, a to je sportsko-rekreacijski turizam (Bartoluci i Čavlek, 1998). Naime, sport obuhvaća sportske aktivnosti, a turizam se, s druge strane zasniva na samome sportu i rekreaciji. U sve većoj povezanosti turizma i sporta, veliku ulogu su imale promjene u društveno-ekonomskim odnosima, tako da su putovanja i bavljenje sportom dostupni širokom društvenom sloju te da su postali uobičajeni dio svakodnevnog života. (Petrović, Knezović, Todorović, 2017). Turizam i sport kao komplementarne društvene pojave pokreću se istim neekonomskim motivima koji se odnose na zadovoljavanje fizičkih i psihičkih potreba radi postizanja boljeg zdravstvenog stanja. Upravo radi odnosa ta dva fenomena, u kojemu sport postaje glavni motiv za putovanje u određene turističke destinacije, dolazi do sve intenzivnijeg razvoja sportsko-rekreacijskog turizma te sve veće potražnje za sportsko-rekreacijskim uslugama. Osim što se pokreću istim neekonomskim motivima, turizam i sport u većoj ili manjoj mjeri djeluju sinergijski te često razvitak jednog potiče razvoj drugog. Takav odnos predstavlja jedinstvenu multifunkcionalnu društvenu pojavu u kojoj turizam sa svojim prirodnim resursima i kapacitetima nudi osnovne elementarne uvjete boravka turista, dok sport s druge strane u različitim oblicima sudjeluje u oblikovanju, obogaćenju i oplemenjivanju turističke ponude (Geić, 2011).

Osim što turizam i sport vežu isti subjekti, njihova međuzavisnost temelji se na čimbenicima koji dovode do razvitka turizma i sporta, funkcijama koje generiraju turizam i sport te ekonomskim čimbenicima (Bartoluci, Čavlek i sur., 2007). Prvi element na kojemu se temelji međuzavisnost suvremenog turizma i sporta su čimbenici, odnosno faktori razvitka turizma i sporta koji se svode na tri skupine faktora:

- faktore turističke potražnje,
- posredničke faktore
- faktore turističke ponude (Bartoluci, Čavlek i sur., 2007).

Naime, svi navedeni faktori utječu na razvitak sporta ne samo u turizmu, već i šire, što se može vidjeti u Tablici 1.

Tablica 1. Faktori razvoja turizma i sporta

FAKTORI RAZVOJA TURIZMA	FAKTORI RAZVOJA SPORTA U TURIZMU
I. FAKTORI TURISTIČKE POTRAŽNJE	I. FAKTORI POTRAŽNJE SPORTSKO-REKREACIJSKIH USLUGA
1. Objektivni Stanovništvo i urbanizacija Dohodak stanovništva Slobodno vrijeme 2. Subjektivni Moda Oponašanje Navike Prestiž Ljubav i vjera	1. Objektivni Urbanizacija i industrijalizacija Dohodak stanovništva Slobodno vrijeme 2. Subjektivni Moda Oponašanje Navike Prestiž
II. POSREDNIČKI FAKTORI	II. POSREDNIČKI FAKTORI
Turoperatori i turističke agencije Turistička društva	Turističko-sportske agencije Sportske organizacije
III. FAKTORI TURISTIČKE PONUDE	III. FAKTORI SPORTSKO-REKREACIJSKE PONUDE
1. Faktori atraktivnosti turističke ponude Prirodni Društveni 2. Komunikacijski faktori Prijevozna sredstva PTT veze 3. Receptivni faktori Smještajni i ugostiteljski kapaciteti Ostali kapaciteti	Prirodni resursi Sportsko-rekreacijski objekti i sadržaji Sportsko-rekreacijski programi

Izvor: Bartoluci, M., Čavlek, N. i sur. (2007): Turizam i sport – razvojni aspekti, Školska knjiga d.d.,

Iz tablice je vidljivo da su faktori razvoja turizma i faktori razvoja sporta u turizmu gotovo pa jednaki. Kao glavni faktori ističu se najviše industrijalizacija i urbanizacija koji kod turističke potražnje stvaraju sportsko-rekreacijske potrebe koje se sve više javljaju kod suvremenog načina života i rada. Važne faktore općenito turističke potražnje, ali i potražnje sportsko-rekreacijskih usluga čine dohodak stanovništva te slobodno vrijeme koje turisti odvajaju za sebe. U faktore koji utječu na razvoj sporta u rekreacije u turizmu moguće je ubrojiti i subjektivne čimbenike, kao što su moda, oponašanje, navike, prestiž i sl. Dok se faktori turističke ponude dijele na faktore atraktivnosti, komunikacijske i receptivne faktore, faktore sportsko-rekreacijske ponude u turizmu čine različiti prirodni i materijalni resursi poput sportskih objekata, rekvizita, opreme i slično. Osim faktora ponude i potražnje, u sportu u rekreaciji pojavljuju se i tzv. posrednički faktori u obliku turističko-sportskih agencija i sportskih organizacija koje se bave i organizacijom putovanja (Bartoluci, Čavlek i sur., 2007). Proučavajući navedene faktore može se zaključiti da su turizam, sport i rekreacija međusobno povezani gotovo pa jednakim faktorima koji direktno utječu na njihov razvoj i uspješnost ponude turističkih sadržaja.

Osim sporta, rekreacija je također sastavni dio suvremenog turizma. Ona obuhvaća brojne sadržaje koje turisti sami izabiru prema vlastitim interesima, željama, potrebama i mogućnostima. Programi sportske rekreacije koji su u početku imali masovni pristup, danas su orijentirani na pojedinca i na njegove potrebe, što je uvelike dovelo do porasta kvalitete u dostizanju zadanih ciljeva (Andrijašević, 2006). Sportska rekreacija u turizmu ima dugogodišnju tradiciju te je postala nezaobilazan sadržaj turističke ponude za privlačenje domaćih i inozemnih turista u turističku destinaciju. Suvremena turistička ponuda sve se više orijentira prema aktivnom načinu odmora, odnosno načinima koji se više uključuju turiste u određene sportske i rekreacijske aktivnosti. Sportska rekreacija u turizmu također zahtjeva specifičan način planiranja sadržaja i oblika aktivnosti koje ovise o potrebama gostiju, kao i o uvjetima sportsko-rekreacijskih aktivnosti. Budući da sportsko-rekreacijske aktivnosti ovise o uvjetima u koje ulazi i vremensko razdoblje, one su usmjerene na dva glavna vremenska razdoblja:

- sportsko-rekreacijska ponuda u sezoni,
- sportsko-rekreacijska ponuda izvan sezone (Geić, 2011).

Bez obzira o kojemu se vremenskom razdoblju radi, inozemnim, ali i domaćim turistima vrlo je važna kvaliteta sportsko-rekreacijskih sadržaja, stoga je bitno da se programiranje aktivnosti provodi prema ljudskim individualnim potrebama (Geić, 2011). Razlog zbog kojeg

je turistima vrlo važna kvaliteta turističke ponude je vrijeme i sve veći dio prihoda kojeg odvajaju za putovanja.

2.4. Pojam i pojavni oblici sportskog turizma

Sportski turizam selektivni je oblik turizma kod kojeg je sport glavni faktor, odnosno glavni motiv putovanja turista u turističku destinaciju (Bartoluci i sur., 2004). Postoje različite definicije sportskog turizma te se autori pri njegovom definiranju koriste s tri pristupa, a to su stajalište aktivnosti, organizacija sportskog turizma i motivacija. Tijekom definiranja sportskog turizma autori ne nude sistematizaciju sportskih aktivnosti, već ih promatraju kao aktivne i pasivne, pri čemu se za aktivni sportski turizam misli da je samo sudjelovanje u sportskim aktivnostima, dok se za pasivni sportski turizam misli da je prisustvovanje pojedince na određenom sportskom događaju kao promatrač, gledatelj (Bartoluci, 2013). Unatoč različitim definicijama, sportski turizam se prema UNWTO (2003) može definirati kao „aktivnost sportaša, osoba koje se sportom bave iz rekreativnih razloga, gledatelja i putnika. Izvode ih u mjestima izvan svoga uobičajena mjesta boravka u razdoblju ne duljim od godine dana, radi sudjelovanja u sportu, praćenja sporta i ostalog odmora motiviranog sportskim i poslovnim razlozima“ (Bartoluci, 2013:199). Na temelju promatrane definicije može se zaključiti da je sportski turizam oblik turizma u kojemu je sport primarni motiv turističkog putovanja, kako za sudionika sportskog događaja, tako i za gledatelja.

U 21. stoljeću sve više ljudi rekreativno bavi određenim sportom kako bi zadovoljili svoje potrebe za kretanjem, ispunili svoj slobodno vrijeme te poboljšali svoje zdravstveno stanje. S obzirom na navedeno, rekreacija je uz profesionalni sport također postala jedan od glavnih motiva turističkih putovanja u određenu destinaciju, pri čemu se dolazi do pojma sportsko-rekreacijski turizam. Naime, pod pojmom sportsko-rekreacijskog turizma „podrazumijeva se oblik turizma koji je usmjeren na zadovoljavanje čovjekovih potreba za kretanjem, igrom, aktivnim odmorom i zabavom pa se stvaranjem navike aktivna i svrhovita provođenja slobodnog vremena utječe na očuvanje zdravlja ljudi“ (Bartoluci, 2013:200). Sportsko-rekreacijski turizam također predstavlja oblik koji se temelji na sportsko zabavnim aktivnostima u prirodi kao što su: šetanje, vožnja biciklom, skijanje i skijaško trčanje, jahanje, klizanje, veslanje i slične aktivnosti (Ružić, 2009). Nadalje, Bartoluci i sur. (2004) navodi tri osnovna oblika sportskog turizma (Tablica 2.).

Tablica 2. Pojavni oblici sportsko-rekreacijskog turizma

POJAVNI OBLICI	OBILJEŽJA
Natjecateljski sportski turizam	Natjecateljski sportski turizam obuhvaća sva putovanja radi sudjelovanja u određenim domaćim, ali i međunarodnim sportskim događajima. Poznati sportski događaji bez obzira na nazočnost medija privlače veliki broj posjetitelja koji žele biti prisutni na tako velikim događajima.
Zimski sportsko-rekreacijski turizam	Odvija se u planinskim zimskim centrima koji pružaju brojne mogućnosti za sport i rekreaciju poput skijanja, skijaškog trčanja, sklizanja te sportskih igara na snijegu i ledu.
Ljetni sportsko-rekreacijski turizam	Ljetni sportsko-rekreacijski turizam ima još širu osnovu, jer se odvija na moru, u planinama, na rijekama, jezerima i u drugim prirodnim ambijentima. Obuhvaća raznolike sportsko-rekreacijske aktivnosti poput šetnji, trčanja, jahanja, planinarenja, sportova na vodi, sportskih igara, golfa, tenisa, jahanja i drugoga.

Izvor: Bartoluci, M. i sur. (2004): Menadžment u sportu i turizmu, Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 21-23

Iz tablice je vidljivo da je osnovni motiv turističkog putovanja kod natjecateljskog sportskog turizma isključivo sudjelovanje u određenim sportskim natjecanjima, koja se odnose na domaće, ali i na međunarodne. Kod zimskog i ljetnog sportsko-rekreacijskog turizma kao osnovni motiv navodi se sudjelovanje turista u sezonsko aktualnim sportsko-rekreacijskim sadržajima, što znači da se zimski sportsko-rekreacijski turizam provodi u planinskim zimskim centrima, a ljetni na moru, rijekama, jezerima, u planinama i sl. Osim navedenih pojava oblika, postoje i druge selektivne vrste i oblici turizma s obilježjima sportskog turizma, a to su primjerice, nautički turizam, lovni, ribolovni te zdravstveno-preventivni turizam. Iako navedeni oblici imaju sportska obilježja, nije ih moguće svrstati isključivo u područje sportskog turizma jer ih karakteriziraju i druga obilježja, ali tijekom oblikovanja turističke ponude potrebno je uzeti u obzir i odgovarajuće sportsko-rekreacijske sadržaje, posebice u nautičkom i zdravstveno-preventivnom obliku turizma (Bartoluci i sur., 2004). Kao što postoje različiti načini definiranja sportskog turizma, tako se određeni autori pri kategoriziranju oblika sportskog turizma, vode modelima ponašanja sportskih turista, pa tako autor Gibson predlaže

tri tipa sportskog turizma: aktivni turizam za kojeg navodi da je putovanje radi sudjelovanja u sportu, događajni sportski turizam koji predstavlja putovanje radi gledanja sporta te nostalgичni sportski turizam za kojeg navodi da je putovanje radi posjeta sportskim atrakcijama poput stadiona i sl. (Bartoluci, 2013).

2.5. Ekonomski učinci sporta u turizmu

Sportsko-rekreacijski turizam kao i ostali selektivni oblici turizma pridonosi stvaraju značajnih ekonomskih učinaka. Ekonomski učinci sporta u turizmu mogu se svrstati u „makro-ekonomske efekte“ (Bartoluci i Škorić, 2009: 116). Iako ekonomski učinci sporta u turizmu djeluju većinom na makro razini, sport i sportska rekreacija u turizmu omogućuju ostvarivanje ekonomskih efekata i na mikro razini, točnije u samim turističkim poduzećima. Osim što se ekonomski učinci sporta realiziraju u okviru turističkih i sportskih organizacija, oni se realiziraju i izvan turizma, pa se tako uključivanjem sporta u turizma stvara dodatno tržište za različite sportske proizvode i opremu koju proizvodi „sportska industrija“ te se također razvija i industrija i graditeljstvo sportskih objekata. Iako se izvan turizma stvaraju značajni ekonomski učinci, ipak se u okviru turističkih organizacija ili sportskih poduzeća koja pružaju različite sportsko-rekreacijske usluge ostvaruju najveći ekonomski učinci (Bartoluci i Škorić, 2009). U suvremenom turizmu veliki je broj sportsko-rekreacijskih programa, temeljem kojih se realiziraju ekonomski učinci. Spomenut će se neki, kao što su (Bartoluci i Škorić, 2009:116):

- iznajmljivanje sportskih objekata (tenis, golf, sportske dvorane, bazeni i sl.);
- korištenje sportskih objekata i opreme (skijaške vučnice, plovila za sportove na vodi, opreme za ronjenje, oprema za jedrenje, korištenje opreme za fitness i dr.);
- škole, tečajevi, za učenje raznih sportskih vještina (skijanja, tenis, golfa, jahanja, sportova na vodi i dr.);
- pripreme sportaša u raznim sportovima;
- sportske igre, turniri i razna natjecanja;
- velike sportske priredbe (Mediterranske igre, Studentske igre – Univerzijada, europska i svjetska natjecanja i dr.);
- sportsko-zabavne atrakcije (sportski parkovi, tobogani na vodi i dr.)

Ekonomske učinke sporta u turizmu moguće je klasificirati kao izravne i posredne učinke. Izravni ekonomski učinci predstavljaju rezultat prodaje sportsko-rekreacijskih usluga,

a iskazuju se kroz razliku prihoda i troškova realizacije navedenih usluga. Izravni ekonomski učinci mjerljivi su u svakoj turističkoj ili sportskoj organizaciji za razliku od posrednih ekonomski učinaka koje je teško ili gotovo nemoguće prikazati u financijskom obliku. Naime, posredne ekonomske učinke stvaraju turisti, odnosno sportaši i rekreativci koji dolaze u određenu turističku destinaciju kako bi sudjelovali u raznim sportskim programima i aktivnostima poput natjecanja, turnira, različitih sportski igara i dr. (Bartoluci i Škorić, 2009). Posredni ekonomski učinci manifestiraju se kroz:

- motivaciju za izbor turističke destinacije;
- produženje turističke sezone;
- prevladavanje sezonskog karaktera turizma;
- povećanje izvanpansionske potrošnje;
- unaprjeđenje raznolikosti i kvalitete turističke ponude i dr. (Bartoluci i Škorić, 2009:117)

Budući da posredne ekonomske učinke stvaraju turisti koji zbog različitih motiva biraju određenu turističku destinaciju, jedan od načina kroz koje se manifestiraju navedeni učinci je upravo kroz motivaciju na izbor turističke destinacije. Drugim riječima ako turistička destinacija ima razvijenu sportsko-rekreacijsku ponudu koja je zanimljiva pojedinom turistu ona time može utjecati na motivaciju turista za izbor turističke destinacije. Budući da je „motiv sporta i rekreacije zastupljeniji u vrijeme pred i posezone“ (Bartoluci i Škorić, 2009) može se zaključiti da ponuda u određenoj turističkoj destinaciji može utjecati na produženje turističke sezone, a samim time pomaže u prevladavanju sezonskog karaktera turizma. Kako sportsko-rekreacijske usluge pripadaju skupini usluga za koje je potrebno odvojiti određena sredstva, one tako utječu na povećanje izvanpansionske potrošnje. Ukoliko turisti nisu došli u turističku destinaciju zbog sportskih razloga, prisutnost sportsko-rekreacijskih usluga automatski utječe na raznolikost i kvalitetu turističke ponude jer turisti u destinaciji pored primarnog motiva dolaska mogu birati između niza ponuđenih sportsko-rekreacijskih usluga.

3. SPORTSKO-REKREACIJSKI TURIZAM U HRVATSKOJ

U Hrvatskoj je turizam u posljednjih tridesetak godina dobio značajnu gospodarsku ulogu, što je bio rezultat i osnova za različita istraživanja i projekte kojima je cilj njegov kontinuirani rast i napredak. Početci turizma u Hrvatskoj pedesetih godina prošlog stoljeća imali su masovno obilježje koje je nastalo dolaskom većeg broja turista iz europskih zemalja na Jadransku obalu. Deset godina kasnije porastom standarda u Hrvatskoj, ali i u Europi, poboljšali su se uvjeti života i rada što je rezultiralo porast broja turista te mijenjanja navika vezanih za način provođenja odmora u turističkoj destinaciji. Već tada se javila potreba za zdravijim i osmišljenijim boravkom u turizmu te promicanjem aktivnog načina odmaranja (Bartoluci i Čavlek, 1998). Tijekom šezdesetih godina, ali i u suvremenom turizmu zdravlje predstavlja jedan od najznačajnijih motiva za razvoj sportske rekreacije u turizmu. Turizam u suvremenom razdoblju kada sve više ljudi počinje sve više voditi brigu o svome zdravlju i izgledu je nezamisliv bez sportskih aktivnosti, mogućnosti kretanja u prirodi te bavljenja sportom u prirodnom okruženju (Andrijašević i Širić, 2016).

3.1. Razvoj sportske rekreacije u turizmu Hrvatske

U razdoblju od 1968. – 1988. godine hrvatski turizam je uz povremene oscilacije bilježio konstantan uspon, no uslijed ratnih okolnosti broj turista se od 1991.-1995. godine u Hrvatskoj značajno smanjio. Kako bi pridobila zahtjevna tržišta europskih zemalja, Hrvatska se nije uključila u konkurentsku utakmicu diferenciranjem svoje ponude. Umjesto toga održavala se na tržištu s niskim cijenama i lakom dostupnošću emitivnim tržištima te je tako u svijetu izgradila imidž zemlje masovnog turizma. Međutim, trendovi diferenciranja turističke ponude poput kulture, identiteta destinacije te aktivnog odmora i rekreacije nadjačali su masovni turizam (Vrtiprah, 2001). Kako su se motivi putovanja turista promijenili, tako su se posebni oblici turizma počeli razvijati, a jedan od njih je sportsko-rekreacijski turizam, kod kojeg su poseban doprinos imale Visoke škole i fakulteti koji su također prepoznali povezanost turizma i sportske djelatnosti. Naime, M. Relac, osnivač Katedre za sportsku rekreaciju u Visokoj školi za fizičku kulturu u Zagrebu, prvi je među stručnjacima uočio potrebu primjene sportskih sadržaja u turističku ponudu u cilju kvalitetnog i osmišljenog boravka gostiju. Od tada sportska rekreacija postaje sve više sastavni dio turističke ponude, ali i predmet interesa turističkih djelatnika, kao i sindikalnih i ostalih udruga i organizacija koje su se brinule za kvalitetan odmor radnih ljudi i građana. Iako su sportsko-rekreacijski sadržaji postali sastavni dio

turističke ponude, trebalo je proći još dosta godina prije nego su se sportsko-rekreacijski sadržaji dosta primijenili u turističkoj praksi. Prvi objekti koji su unutar turističke ponude imali sportsko-rekreacijske sadržaje izgrađeni su 1966. godine u Baškoj na otoku Krku i u Crikvenici (Bartoluci i Čavlek, 1998). Većina sportsko-rekreacijskih centara u Hrvatskoj izgrađena je u primorskim i otočkim turističkim mjestima koja su tijekom ljetnih mjeseci zone najvećeg masovnog turizma. U tim sportsko-rekreacijskim centrima većinom prevladavaju sportski tereni poput odbojkaških, košarkaških i nogometnih koji su namijenjeni za grupne sportove. U kontinentalnom dijelu Hrvatske, uglavnom uz toplice, izgradila se druga vrsta sportsko-rekreacijskih centara. Kod njih dominiraju bazeni za plivanje, tenis igrališta te posebno opremljeni zatvoreni prostori (Vrtiprah, 2001).

3.2. Sportsko-rekreacijski sadržaji

Sportska rekreacija u turizmu Hrvatske ima dugogodišnju tradiciju te je postala sastavni dio turističke ponude. Turistički djelatnici još su u šezdesetim godinama prošloga stoljeća zapazili da su sportsko-rekreacijski sadržaji iznimno važni u privlačenju domaćih i inozemnih turista te da ih različiti programi sportske rekreacije mogu duže zadržati u destinaciji što automatski stvara pozitivne ekonomske učinke u vidu povećanja turističke potrošnje. Uvjeti u kojima se sporta rekreacija odvija mogu biti unutrašnji i vanjski tereni, a tip sportsko-rekreacijskog centra ovisi o čimbenicima poput unutrašnjeg i vanjskog terena te klimatskih uvjeta. U odnosu na geografski položaj razlikuju se kontinentalni, planinski i primorski tip sportsko-rekreacijskih centara (Tablica 3.), a prema sadržaju sportsko-rekreacijske aktivnosti mogu biti osnovni, specijalni i prateći (Geić, 2011).

Turističko-rekreacijski centri u Hrvatskoj su smješteni u sklopu toplica, ljetovališta, zimovaništa ili izletišta. Neki od najposjećenijih kontinentalnih sportsko-rekreacijskih centara nalaze se u sklopu Bizovačkih, Daruvarskih i Tuheljskih toplica, dok se najpoznatiji primorski sportsko-rekreacijski centri nalaze u Rovinju, Poreču, Medulinu, Puli, Umagu, Vrsaru, Dugoj Uvali i dr. Planinskih toplica nema puno, a oni koji nude najbolje sadržaje su na Bjelolasic i, Velebitu (Velebno), Medvednici (Sljeme), Papuku (Zvečevo) te u Delnicama. Ovi sportsko-rekreacijski centri nude sadržaje koje mogu koristiti vrhunski sportaši, ali i sportaši amateri. Turističko-rekreacijski centri u Hrvatskoj nude različite sadržaje koji se najviše odnose na sportske polivalentne dvorane, teretane, trim staze, prirodne terene za različite vrste sportova te polivalentne vanjske sportske terene. Naime, s ovakvom ponudom centri u Hrvatskoj na žalost ne zadovoljavaju potrebe za sportskim priprema na najvišoj razini te veliki broj

korisnika posjećuje ove objekte iz rehabilitacijskih, rekreacijskih ili zabavnih razloga. Budući da u Hrvatskoj nedostaje sportsko-rekreacijskih centara koji sportašima nude potpune sadržaje za njihovu pripremu, njima jedino ostaje opcija korištenja inozemnih sportsko-rekreacijskih centara (Geić, 2011).

Tablica 3. Sportsko-rekreacijski centri i sadržaji

TIPOVI SPORTSKO-REKREACIJSKIH CENTARA	VRSTA SADRŽAJA
<p>Kontinentalni tip- podižu se iznad 500 m nadmorske visine a nerijetko se nalaze uz rijeke, jezera te izvore mineralnih i ljekovitih voda. Često se nalaze uz rijeke, jezera te izvore mineralnih i ljekovitih voda. Ovakva vrsta sportsko-rekreacijskih centara posjeduju veliki broj natkrivenih unutrašnjih i vanjskih sadržaja.</p>	<p>Osnovni sadržaji koje bi sportsko-rekreacijski centri kontinentalnog tipa trebali imati su atletski stadion, teretana, aerobik dvorana, trim staza te biciklistička staza. Specifični sadržaji podrazumijevaju sportske terene za različite sportove koji se mogu nalaziti na vanjskim ili unutrašnjim prostorima poput dvorana polivalentnog tipa i male specijalizirane dvorane za potrebe pojedini sportova. Prateći sadržaji podrazumijevaju hotelski smještaj, sustave prehrane, sportske ambulante te zabavne i rekreacijske sadržaje.</p>
<p>Planinski tip- vezani su uglavnom za veće nadmorske visine te se nalaze na područjima izvan naselja, ali su kvalitetno prometno povezani.</p>	<p>Osim osnovnih i pratećih sadržaja sportsko-rekreacijski centri planinskog tipa sportašima nude uvjete izoliranosti za nesmetanu pripremu sportaša te učinkovit odmor i rekreaciju.</p>
<p>Primorski tip- smješteni su na priobalnim područjima i na otocima.</p>	<p>Pored osnovnih i pratećih sadržaja sportsko-rekreacijski centri primorskog tipa trebaju sadržavati niz prilagođenih prirodnih terena i sadržaja u moru i na obali koji su namijenjeni pripremi sportaša te sportskoj i turističkoj rekreaciji i rehabilitaciji.</p>

Izvor: Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma. Split: Sveučilište u Splitu, str.278.-279.

Iako sadržaji u sportsko-rekreacijskim centrima ne zadovoljavaju u potpunosti potrebe vrhunskih sportaša, potrebno je naglasiti da u Hrvatskoj zbog prirodnih i drugih preduvjeta postoji mogućnost za razvoj sportskog turizma. Da bi se uopće proširila ponuda u sportsko-rekreacijskim centrima potrebno je da se centri koji su građeni šezdesetih godina za potrebe masovnog oblika turizma prenamijene i adaptiraju, a negdje da se izgrade i potpuno novi

sportsko-rekreacijski centri i prateći sadržaji te omogućiti bolja prometna povezanost (Petrović, Knezović, Todorović, 2017).

3.3. Ponuda

Poznato je da dugi niz godina Hrvatsko gospodarstvo u velikoj mjeri ovisi o turizmu koji se odvija većinom na obalnim dijelovima Hrvatske. Osim toga, Hrvatski turizam suočava se s problemom sezonalnosti, pri čemu se većina turističkih tijekova generira u obalnim područjima i tijekom ljetnih mjeseci. U Hrvatskoj u turističko-geografskom smislu razlikuje se 3 makroregionalne cjeline koje su prikazane u Tablici 4. (Bartoluci, Škorić, Starešinić, 2016).

Tablica 4. Makroregionalne cjeline i njihova obilježja

TURISTIČKA REGIJA	OBILJEŽJA
1. Primorska ili Jadranska turistička regija	Obuhvaća područja otoka, obale i submediteransko zaleđe. Ovo područje obiluje prirodnim resursima koji pružaju pogodne uvjete za vodene aktivnosti poput plivanja, skijanja na vodi, jedrenja na dasci, ronjenja, jedrenja itd. Osim navedenih aktivnosti, postoje i uvjeti za aktivnosti na obali poput šetnji, biciklizma, jahanja, odbojke na pijesku, tenisa, golfa i slično, dok na submediteranskom zaleđu postoje uvjeti za planinarenje, slobodno penjanje, splavarenje, biciklizam i paraglajding.
2. Gorsko-planinska turistička regija	Pokriva oko 14% ukupnog hrvatskog područja, ali naseljava tek 3% hrvatskog stanovništva. Prirodni resursi kojima ovo područje obiluje su umjereno visoke planine, rijeke, prirodna i umjetna jezera, špilje te bogata flora i fauna. Ovo područje pruža mogućnosti za lov i ribolov, planinarenje te zimske sportove i zdravstveni turizam.
3. Panonsko – peripanonska turistička regija	Predstavlja najveće je područje koje pokriva više od 50% hrvatskog područja i u njemu živi više od 66% hrvatskog stanovništva. U ovoj turističkoj regiji brojni planinski lanci, rijeke i potoci te manja jezera, termalna kupališta i značajna područja prekrivena hrastovim šumama. Navedeni resursi pružaju povoljne uvjete za rekreaciju i različite sportove poput nogometa, odbojke, rukometa, ragbija, golfa, planinarenja, jahanja ili jednostavnog trčanja.

Izvor: autor prema Bartoluci, M., Škorić, S., Starešinić, Z. (2016): Sports tourism offer in Croatia.

Poslovna izvrsnost. Vol. 10., No. 2., str. 13

Kao što je prethodno spomenuto, zbog zemljopisne raznolikosti Hrvatske i raznolikosti prirodnih resursa kojim određena turistička regija obiluje, preduvjeti za bavljenje raznim sportovima mogu se značajno razlikovati. U sklopu istraživanja koje su proveli Bartoluci, Škorić, Starešinić (2016) u radu *Sports tourism offer in Croatia*, također je provedena analiza sportskih programa (aktivnosti) koji su uključeni u turističku ponudu 37 turističkih zajednica (18 kontinentalne Hrvatske i 19 primorske Hrvatske). U tablici 4. prikazane su sportske aktivnosti koje su uključene u ponudu na području kontinentalne i primorske Hrvatske.

Tablica 5. Sportski programi

Sportske aktivnosti	Kontinentalna Hrvatska	Primorska Hrvatska	Ukupan broj
Bicikliranje	15	15	30
Pješačenje	13	16	29
Tenis	13	14	27
Ribolov	8	14	22
Jahanje	9	12	21
Planinarenje	7	12	19
Plivanje	7	11	18
Fitness aktivnosti	6	12	18
Wellness	8	10	18
Nogomet	8	8	16
Trekking	5	11	16
Lov	9	7	16
Odbojka na pijesku	6	9	15
Kajakarenje	4	11	15
Ronjenje	1	12	13
Košarka	6	6	12
Boćanje	2	10	12
Paragliding	2	10	12
Aerobik	5	7	12
Stolni tenis	5	6	11
Rukomet	5	5	10
Slobodno penjanje	1	9	10
Odbojka	5	4	9
Veslanje	5	4	9

Surfanje	1	7	8
Golf	6	2	8
Jedrenje	0	7	7
Skijanje na vodi	1	5	6
Speleologija	1	4	5
Rafting	1	3	4
Ostalo	0	2	2

Izvor: Bartoluci, M., Škorić, S., Starešinić, Z. (2016): Sports tourism offer in Croatia. Poslovna izvrsnost. Vol. 10., No. 2., str. 20.

U tablici je vidljiva očekivana razlika ponude između kontinentalne i primorske Hrvatske te je također vidljivo da kako turističke zajednice najviše nude bicikliranje, pješačenje, tenis, ribolov, jahanje i planinarenje. Naime primorska Hrvatska zbog svog najvažnijeg i najvećeg prirodnog resursa nudi mogućnosti za različite sportske aktivnosti poput plivanja, jedrenja i skijanja na vodi te zbog toga je u većoj prednosti u odnosu na kontinentalnu Hrvatsku. Bez obzira na prirodne karakteristike, zanimljivo je vidjeti da bicikliranje, šetnja i tenis najviše zastupljeni u primorskoj Hrvatskoj, ali i u kontinentalnoj Hrvatskoj.

Kao što je već istaknuto u ovom radu, sve oblike sportsko-rekreacijskog turizma moguće je svrstati u tri skupine i to: natjecateljski sportski turizam, zimski-sportsko-rekreacijski turizam te ljetni sportsko-rekreacijski turizam. Naime, u Hrvatskoj postoje brojne mogućnosti za razvitak različitih oblika sportsko-rekreacijskog turizma. Kada je riječ o natjecateljskom sportskom turizmu, njegov razvitak ovisi prvenstveno o ukupnom razvitku najkvalitetnijih sportova s kojim hrvatski sport sudjeluju na međunarodnim natjecanjima. Natjecateljski sportski turizam u Hrvatskoj najčešće se ostvaruje u većim gradovima poput Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka, ali se ostvaruje i u manjim gradovima na moru i unutrašnjosti poput međunarodnog teniskog turnira u Umagu te turniri konjičkog sporta u Đakovu i međunarodni turniri u golfu na Brijunima (Bartoluci, 1995). Nažalost, u Hrvatskoj nema statističkih pokazatelja kojima koliko turista posjećuje sportske manifestacije. Odnosno, posljednje istraživanje provedeno je u 2002. godini čiji rezultati pokazuju da je ovih posjetitelja bilo 91 555, od čega 32,3% stranih posjetitelja. No, činjenica je da je Hrvatska često domaćin raznim sportskim događanjima te da bi ovakve manifestacije trebalo poticati jer osim što sportske manifestacije predstavljaju odličan oblik postizanja ekonomski učinka, one također predstavljaju najbolje promocijsko sredstvo Hrvatskih destinacija na državnoj, ali i svjetskoj razini (Škorić, 2012).

Različiti oblici zimskog sportsko-rekreacijskog turizma također imaju brojne mogućnosti razvitka. Ovakav oblik sportsko-rekreacijskog turizma najčešće se uspješno razvija u planinama, ali i u toplicama i na moru. Planinski dijelovi Hrvatske imaju brojne uvjete za razvoj planinarstva, skijanja i drugih zimskih sportova. Prirodne i druge uvjete za razvoj zimskog sportsko-rekreacijskog turizma u Hrvatskoj imaju planinske masive poput Velebita, Gorskog kotara te Medvednice (Bartoluci, 1995). Najpoznatiji oblik zimskog sportsko-rekreacijskog turizma u Hrvatskoj predstavlja tzv. skijališni turizam. Naime, planinski predjeli Hrvatske koji prelaze 500 m nadmorske visine zauzimaju preko 21% površine zemlje, dok oni preko 1.000 m nadmorske visine zauzimaju tek 4%. Najpoznatija skijališta u Hrvatskoj nalaze se u Gorskom kotaru, Lici te uz dva velika grada (Zagreb, Rijeka) te imaju tek oko 30-ak kilometara staza za tzv. alpsko skijanje. Kako bi se zimski sportsko-rekreacijski turizam bolje razvio, postojeći centri moraju poboljšati svoju infrastrukturu i u suradnji s turističkim zajednicama osigurati bolju promociju. Osim razvoja mogućnosti za razvoj tzv. skijališnog turizma, također postoje i određene mogućnosti za razvitak ovog oblika turizma i na moru i u toplicama. Osnovne pretpostavke za to predstavljaju odgovarajući sportsko-rekreacijski centri, ali i objekti koji bi radili tijekom cijele godine što bi omogućilo potpunije iskorištavanje turističkih kapaciteta u pred i posezoni i smanjili problem sezonalnosti. Programi koji bi se uveli u toplice mogli bi se uspješno kombinirati s nekim programima zdravstvenog turizma, kao primjerice, za oporavak sportaša, osoba koje se sportom bave rekreativno te osoba s invaliditetom unutar wellness programa (Škorić, 2012).

Ljetni sportsko-rekreacijski turizam u Hrvatskoj pruža najveće mogućnosti za razvitak i to prvenstveno na moru, ali i na rijekama, jezerima i u planinama. U prošlosti su prijašnji sportsko-rekreacijski centri doveli do određenih učinaka, međutim postojeći sportski objekti građeni za masivne oblike turizma te ih je potrebno preorijentirati prema planovima budućeg razvoja hrvatskog turizma. Odnosno potrebno je turističku ponudu takvog oblika orijentirati više na individualne sportove (Bartoluci, 1995). Ljetni sportsko-rekreacijski turizam pruža najveće mogućnosti za razvitak jer je hrvatski turizam najrazvijeniji upravo tijekom ljetnih mjeseci. Osim poznatih sportsko-rekreacijskih centara koji se većinom nalaze u sklopu toplica, u Hrvatskoj postoji još mnoštvo manjih centara koji u svojoj ponudi nude različite vrste sportske rekreacije. Tablicom 5. prikazan je trenutni broj rekreacijskih centara u Republici Hrvatskoj.

Tablica 6. Broj sportsko-rekreacijskih centara u Hrvatskoj

Vrsta sportske rekreacije	Broj rekreacijskih centara
Fitness	183
Aerobik	153
Yoga	95
Zumba	75
Odbojka	69
Plivanje	67
Mali nogomet	55
Stolni nogomet	48
Brdski biciklizam	48
Paintball	39
Sportsko penjanje	30
Golf	23
Trčanje	19
Odbojka na pijesku	18
Orijentacija	17
Snowboarding	15
Trampolin	7
Nordijsko skijanje	5
Pilates yoga	3
Hydrogimnastika	3
Bicikl u vodi	2
Ukupno	974

Izvor: Trstenjak, M., Gergić, A. (2012): Postojeći sportsko-rekreacijski sadržaji i mogućnosti uključivanja novih programa. Zbornici radova sa 2. međunarodne konferencije o menadžmentu u turizmu i sportu. Čakovec: Međimursko veleučilište, str. 259.

Tablicom 5. prikazan je ukupan broj rekreacijskih centara u Hrvatskoj, kao i vrsta rekreacije koju imaju u svojoj ponudi. U tablici je također vidljivo da u Hrvatskoj trenutno postoji 974 rekreacijskih centara te da najviše njih otpada na fitness i aerobic, i to 183 i 153. Velik broj rekreacijskih centara u svojoj ponudi je orijentiran na yogu, Paintball, sportsko penjanje i brdski biciklizam, dok je najmanji broj za pilates jogu, hidrogimnastiku te za bicikl u vodi. Analizom rekreacijskih centara i njihove ponude može se zaključiti da Hrvatska ima dobre temelje za razvitak sportsko-rekreacijskog turizam, ali da se trenutna ponuda u sportsko-

rekreacijskim centrima mora proširiti i poboljšati kako bi povećali broj posjetitelja i omogućili našim, ali i inozemnim sportašima adekvatnu pripremu za različita natjecanja.

3.4. Potražnja

Uz turističku ponudu vrlo važan aspekt djelovanja na turističkom tržištu je također turistička potražnja. Ponuda stvara potražnju te se na tržištu pojavljuju određene skupine potrošača koji slično reaguju na određenu ponudu. Kod sportsko-rekreacijskog turizma, kao i kod ostalih posebnih oblika turizma vrlo je važno poznavanje tržišta sportskog turizma u smislu motivacije, potreba, socio-demografskih karakteristika, obrazaca ponašanja, i sl. Naime, definiranje i poznavanje karakteristika sportskih turista danas postaje imperativom na razini destinacije naročito ako je destinacija definirala sportski turizam kao razvojnu strategiju te je u tom slučaju potrebno i segmentirati tržište sportskih turista jer su njihovi za ponudom u destinaciji različiti. Općenito govoreći sportski turisti su turisti koji u destinaciju dolaze radi spora, i to bilo radi aktivnog sudjelovanja u sportskim aktivnostima ili pak pasivnog gledanja određenih sportskih događaja. Prema Hinch i Higham tržište aktivnih sudionika u sportskim aktivnostima moguće je segmentirati ovisno o geografskim, socio-ekonomskim, demografskim i psihografskim karakteristikama (Bartoluci i Škorić, 2009). U Tablici 6. prikazana je grupa potražnje te zahtjevi posjetitelja i potrebni sadržaji.

Tablica 7. Potražnja za sportskim turizmom i zahtjevi za sadržajima

Grupa potražnje	Zahtjevi posjetitelja i potrebni sadržaji
Vrhunski sportaši	Prioritete za ove putnike predstavljaju pristup natjecanju te adekvatni uvjeti i objekti za trening. Tuoperatori i menadžeri destinacije posebnu pozornost moraju dati specifičnom smještaju te prehranu, kao i raspoloživosti liječnika, sadržaja za rehabilitaciju te ostale usluge.
Masovni sport	Primarni cilj ove grupe je očuvanje zdravlja i održavanje kondicije. Ključni zahtjevi ovog tržišnog segmenta su pristupačnost regije za odmor te kvaliteta sportskih sadržaja.
Povremeni sportaši	Ovaj segment potražnje preferira manje zahtjevne sportove poput rekreativnog skijanja i kuglanja. Sportske aktivnosti nemaju veći prioritet nego što imaju kulturne znamenitosti i ostali interesi unutar ove tržišne grupe.

Pasivni sportski turisti	Fokus ove grupe je u mega sportskim događajima i različitim sportskim mjestima. Zahtijeva velik broj infrastrukture koji će zadovoljiti potrebe velikog broja gledatelja sportskih događaja.
--------------------------	--

Izvor. Bartoluci, M., Škorić, S. (2009): Menadžment sportskog i nautičkog turizma. Veleučilište u Karlovcu, str. 119 prema Maier i Weber, citirano u Hinch, T. i Higham, J.(2004): Sport tourism development. Channel View Publications, str. 35

U tablici su prikazane četiri grupe sportskih turista te njihovi zahtjevi za objektima i sadržajima u destinaciji u koju putuju. U prvu grupu sportskih turista ubrajaju se vrhunski sportaši kojima je efikasnost glavni cilj u toku odmora. Njihov glavni prioritet je samo natjecanje, kao i uvjeti i adekvatni objekti za trening. Za zadovoljavanje njihovih potreba zadušeni su turoperatori i menadžeri destinaciji koji posebnu pozornost trebaju dati smještaju, prehrani zbog primjerice, zahtjeva posebnog režima prehrane te raspoloživosti zdravstvenih djelatnika u slučaju ozljeda i rehabilitacija. Druga grupa sportskih turista spada pod masovni sport kojima očuvanje zdravlja i održavanje kondicije primarni cilj. Njihovi ciljani rezultati su individualni te im je vrlo bitna pristupačnost i kvaliteta sportskih sadržaja. Povremeni sportaši su sportaši kod kojih kompenzacija i prestiž igraju veću ulogu nego sportske ambicije, preferiraju manje zahtjevne sportove te su im sportske aktivnosti ne predstavljaju veći prioritet od ostalih aktivnosti unutar destinacije. Zadnja grupa potražnje za sportskim turizmom odnosi se na pasivne sportske turiste. Naime, ova grupa sportskih turista ne sudjeluje u individualnim sportskim aktivnostima, već se pasivno uključuju u mega sportske događaje i to su najčešće treneri te ostali pratitelji vrhunskih sportaša, kao i predstavnika medija (Bartoluci i Škorić, 2009).

Iako u Hrvatskoj treba izgraditi i preorijentirani postojeće sportske objekte i ostalu infrastrukturu koja je potrebna za adekvatnu pripremu i potrebe vrhunskih sportaša, ali rekreativaca, ipak, zbog dobrog zemljopisnog položaja i velikog broja prirodnih resursa i potencijala sportsko-rekreativni sadržaji mogu se tematski prilagoditi individualnim potrebama i željama sportskih turista. Hrvatska ima potencijala za bolji razvoj sportsko-rekreacijskog turizma i unatoč problemu sezonalnosti Kontinentalna Hrvatska ima mogućnosti znatno unaprijediti ukupnu turističku ponudu Hrvatske. Za bolji razvoj turističke destinacije i poboljšanje kvalitete turističke ponude vrlo je važno poznavanje karakteristika potrošača. Naime, jedino kontinuirano istraživanje različitih obilježja putovanja i boravka turista u destinacijama u Hrvatskoj provodi se pod imenom „Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS“, a zadnje je provedeno tijekom ljeta 2020. godine. Iako istraživanje nije primarno

temeljeno na ispitivanju sportsko-rekreacijske ponude, ipak nudi neke informacije o motivaciji turista za dolazak u Hrvatsku te aktivnostima kojima se turisti bave u toku svog boravka u primorskoj i kontinentalnoj Hrvatskoj. U Tablici 7. prikazani su motivi dolaska u Hrvatskoj tijekom 2019. godine.

Tablica 8. Motivi dolaska u Hrvatsku tijekom 2019. godine

Rang	Jadranska Hrvatska	%	Kontinentalna Hrvatska	%
1.	More	81,5	Priroda	31,7
2.	Priroda	56,2	Touring, sightseeing	26,0
3.	Gradovi (city break)	23,8	Gradovi (city break)	25,9
4.	Touring	21,0	Sport i rekreacija	24,1
5.	Sport i rekreacija	14,9	Posao	21,7
6.	Kultura i umjetnost	12,7	Kultura i umjetnost	15,7
7.	Gastronomija	6,6	Planinarenje	9,8
8.	Zabava i festivali	5,5	Sela	9,6
9.	Sela	4,5	Gastronomija	6,6
10.	Manifestacije i događanja	4,2	Manifestacije i događanja	6,3

Izvor: Institut za turizam (2020), Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS, ljeto 2019. Zagreb, str.32.

U istraživanju TOMAS Hrvatska 2019. ispitanicima je ponuđeno sedam glavnih razloga putovanja. Iz Tablice 7. vidljivo je da je osnovni motiv dolaska u Jadransku Hrvatsku more, dok u Kontinentalnoj Hrvatskoj prevladava priroda. Naime gotovo trećina dolazaka u Kontinentalnu Hrvatsku motivirana je prirodom (32%), a slijede touring/sightseeing, city break, sport i rekreacija, posao te kultura i umjetnost (od 16% do 26%) te je svaki deseti posjetitelj Kontinentalne Hrvatske motiviran planinarenjem i/ili posjetom ruralnim područjima, a nešto manje i gastronomijom te manifestacijama i događanjima.

Osim što se u istraživanju TOMAS istražuju motivi dolazaka, također se istražuju aktivnosti kojima se turisti bave tijekom boravka u destinaciji koje su prikazane u Tablici 8. Tijekom istraživanja došlo se do 39 aktivnosti kojima su se turisti bavili za vrijeme boravka u destinaciji, no za potrebe ovoga rada izdvojene su 16 aktivnosti koje su povezane sa sportom i rekreacijom.

Tablica 9. Aktivnosti za vrijeme boravka u destinaciji

Rang	Aktivnosti	Jadranska Hrvatska (%)	Kontinentalna Hrvatska (%)
1.	Plivanje, kupanje	78,9	12,6
2.	Pješačenje	14,1	13,6
3.	Jogging, trčanje	13,1	2,9
4.	Tenis	10,2	1,6
5.	Ronjenje	8,9	0,3
6.	Ribolov	6,4	1,3
7.	Vožnja biciklom označenim biciklističkim stazama	5,1	2,4
8.	Golf	3,9	0,6
9.	Jedrenje	3,7	0,0
10.	Posjet sportskim događanjima	3,3	2,8
11.	Planinarenje	2,8	3,0
12.	Avanturistički sportovi	2,5	1,2
13.	Mountain biking	2,5	1,2
14.	Dvoranski sportovi	1,5	1,6
15.	Jahanje	1,4	0,9
16.	Rafting	1,4	0,7

Izvor: Institut za turizam (2020), Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS, ljeto 2019. Zagreb, str.38.

U Tablici 8. prikazane su aktivnosti za vrijeme boravka u destinaciji. Od ukupnih 39 aktivnosti izdvojene su 16 koje se odnose na sport i rekreaciju. Iz tablice je vidljivo da su plivanje i kupanje najomiljenije aktivnosti na razini cijele Hrvatske. Slijede pješačenje, jogging i trčanje koji su zastupljeniji više u Jadranskoj Hrvatskoj. Sportske aktivnosti poput plivanja, kupanja, ronjenja te jedrenja očekivano su zbog blizine mora učestalije u odnosu na Kontinentalnu Hrvatsku, ali i ostale aktivnosti poput tenisa također su učestalije na tom području što znači da se turisti na području Kontinentalne Hrvatske i ne bave toliko sportskim aktivnostima kao na moru.

4. SPORTSKO-REKREACIJSKI TURIZAM U ORAHOVICI

Grad Orahovica nalazi se u jugoistočnom dijelu Virovitičko-podravске županije. Smješten je na planinskim predjelima Slavonije, gdje se spajaju Krndija i Papuk s ravničarskim prostorom polja i nizinskih šuma. Orahovica je najmanji grad u Virovitičko-podravskoj županiji, a čine ga trinaest naselja.⁶ Iako je najmanji grad u županiji, zahvaljujući prirodnim i kulturnim atrakcijama ima izuzetno značenje u turizmu Virovitičko-podravске županije. Turizam u Orahovici počeo se razvijati 1914. godine kada je osnovano Društvo za proljepšavanje mjesta i okolice, stoga ima dugu i bogatu tradiciju. Danas se turizam u Orahovici ponajviše bazira na prirodnoj i kulturnoj baštini, izletničko-rekreacijskim prostorima te bogatoj eno-gastronomskoj ponudi.⁷ Podatke o dolascima i noćenjima turista u Orahovici (Tablica 10.) evidentira Turistička zajednica Grada Orahovice na temelju podataka preuzetih iz sustava eVisitor .

Tablica 10. Dolasci i noćenja trista u Orahovici tijekom 2019. godine

	Dolasci		Noćenja	
	Broj	Udio	Broj	Udio
Domaći	987	33%	1.590	52%
Strani	494	67%	1.478	48%
Ukupno	1.481	100%	3.968	100%

Izvor: Turistička zajednica Grada Orahovice, Izvješće o radu za 2019. godinu

U razdoblju od 01.siječnja 2019. godine ostvareno je 1.481 dolazaka, što je u prosjeku 123 dolazaka mjesečno, dok je ukupno ostvareno 3.968 noćenja, što je u prosjeku 255 noćenja mjesečno. U izvješću o radu također je navedeno da je najviše stranih gostiju evidentirano iz Njemačke, Italije, Bosne i Hercegovine, Slovenije te Srbije. Kao i kod većine Turističkih zajednica praćenje motiva dolaska posjetitelja se ne provodi. U tom smislu, ne postoji jasna statistika koja pokazuje broj dolazaka ili noćenja posjetitelja zainteresiranih za sportsko rekreacijske aktivnosti. Jedan od pokazatelja po kojem se donekle može pratiti broj takvih posjetitelja su sportsko-rekreacijski događaji, poput Papuk Extreme Challenge, koje generiraju značajan broj dolazaka i noćenja.

⁶ Strateški program razvoja Grada Orahovice, dostupno na: <https://www.orahovica.hr/phocadownload/StrateskiProgramRazvojaGradaOrahovice2015-2020/Strateski%20Program%20Razvoja%20Grada%20Orahovice%202015.%20-%202020.pdf> , 30.03.2021.

⁷ Turistička zajednica Grada Orahovice, dostupno na: <https://tzgorahovica.hr/o-orahovici/>, 09.03.2021.

Turistička ponuda u Orahovici sastoji se od ugostiteljskih objekata te smještajnih objekata koji se nalaze u samom gradu, ali i u okolici grada. U Tablici 9. detaljnije su prikazani ugostiteljski objekti i smještajni kapaciteti na području Orahovice.

Tablica 11. Ugostiteljski objekti i smještajni kapaciteti u Orahovici

TIP PONUDE	NAZIV OBJEKTA
UGOSTITELJSKI OBJEKTI	Restoran "Jezero", Restoran "Jezero", Restoran "Ružica grad", Pečenjarnica Mimoza, Gostionica "Sport", Pizzerija D&D Capriciosa, Caffe bar "Baza" jezero, "Enigma" jezero, Caffe bar "Verigo", Caffe bar "Sokol", Caffe i noćni bar "Royal", Caffe bar "Plavac", Caffe bar "Mustang", Caffe bar "Matko", Caffe bar "Baza", Plesni i noćni klub "CUBE", Caffe bar "Kod Marte", Caffe bar "Bar Co.", Caffe & Night bar "Enigma"
SMJEŠTAJNI KAPACITETI	Hotel "Dukat", Sobe „Ružica grad“, Odmor u zelenom, Apartmani "Šimatić", Sobe gostionica "Sport", Cottage Orkić, OPG Šafer, Centar za edukaciju Orahovica

Izvor: Turistička zajednica Grada Orahovice, <https://tzgorahovica.hr/smjestaj/> (09.03.2021.)

Iz tablice je vidljivo da u Orahovici postoji veći broj ugostiteljskih objekata, nego smještajnih kapaciteta. Iako postoje smještajni kapaciteti na ovom području, za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma trebalo bi proširiti takvu vrstu usluge kako bi se mogao privući što veći broj posjetitelja zainteresiranih za sportsko-rekreacijski turizam.

4.1. Povijest sporta u Orahovici

Orahovica je između dva rata bila značajni turistički centar u Slavoniji i jedan od prvih u kojemu su gosti i turisti mogli igrati tenis. Neki su od njih nastupali u prijateljskim momčadskim susretima za Tenis klub Orahovica. Naime, uz tenisko igralište nalazio se bazen, pa je turistima to bila idealna prilika za kupanje i igranje tenisa. Jedan od prvih članova kluba bio je španjolski borac i narodni heroj Robert Domany. Tenis se u Orahovici počeo igrati 1905. godine kada je sagrađeno betonsko igralište u Parku Guttmanova dvorca. U to vrijeme igralište su koristili samo članovi obitelji Guttman i gosti, a od 1926. godine članovi obitelji novog vlasnika dr. Svetozara Grgina. Nakon osnivanja skupštine Kulturno prosvjetnog društva Strossmayer (11.travnja-svibnja 1928.) započinje organizirano igranje tenisa. Iste godine klub

je okupio tridesetak članova i dovršio gradnju igrališta. Sportska djelatnost kluba trajala je od 1929. do 1940. godine te su odigrani brojni prijateljski susret s momčadima iz Belišća, Našica, Đurđenovca, Donjeg Miholjca, Borova i Slavonskog Broda.⁸

Osim tenisa, dugu povijest sporta u Orahovici zabilježio je i nogomet. Naime, prije 90 godina, davne 1925., u Orahovici je osnovan Radnički sportski klub Hajduk, preteča današnjeg NK Papuk. Za vrijeme bivše Jugoslavije Radnički sportski klub Hajduk iz Orahovice bio je među prvim samostalnim klubovima u zemlji, a naročito u manjim mjestima. U Hajduku su uglavnom igrali radnici i službenici šumske manipulacije u Orahovici i kamenolomu Radlovac. Prije Drugog svjetskog rata Hajduk je bio vrlo dobra momčad te osim što je nastupao u svom gradu, klub je nastupao i po cijeloj Slavoniji. Klub je također u svom sastavu imao i sekciju hazene, preteče rukometa. Prvo nogometno igralište bilo je između rijeke Vučice koja protječe kroz Orahovicu i današnjeg Papukovog igrališta. Zbog veće popularnosti stare srednjovjekovne utvrde Ružica grad koja se nalazi iznad Orahovice, Hajduk 1936. godine mijenja ime u NK Ružica. Nakon Drugog svjetskog rata, 1946. godine od dva kluba, formira se jedan pod nazivom "Papuk", a to je ime koje orahovački klub nosi i danas.⁹

Rukomet također u Orahovici ima dugu povijest. Naime, 1921. godine žene su bile te koje su zaigrale ovaj sport koji se tada zvao "hazena" i upravo to ime nosio je i prvi ženski rukometni klub u Orahovici. Iako su žene prve zaigrale ovaj sport, tek 1982. godine su prvi put krenule u natjecanje u sklopu zajedničkog kluba pod imenom RK Orahovica koji i dan danas postoji.¹⁰ Orahovica je imala zapažene sportaše, čak i olimpijce. Prije svega treba spomenuti oca orahovačkog sporta Dragutina Rabela, osnivača mnogih sportskih klubova, među kojima i prvog orahovačkog rukometnog kluba, pod nazivom Hazena. Osim Dragutina Rabela, Orahovica je imala i dva olimpijca a riječ je o Miji Udovčiću, rođenom u orahovačkom prigradskom naselju Stara Jošava, prvom hrvatskom šahovskom velemajstoru, koji je sudjelovao na Olimpijadi 1964. u Tel Avivu i osvojio drugo mjesto te o drugom olimpijcu Milivoju Radoviću, koji je sudjelovao na Olimpijadi 1936. u Berlinu i predstavljao ondašnju

---

⁸ Turistička zajednica Grada Orahovice, dostupno na:

<http://www.tkorahovica.hr/povijest-tenisa-u-orahovici/?fbclid=IwAR15KWL7FLbhBV5HHOtk8QS5lsNX8jSrFfeWjJSGEdhNYGegAL6ly0C94sQ>, 09.03.2021.

⁹ Glas Slavonije, dostupno na:

http://www.glas-slavonije.hr/vijest.aspx?id=290646&fbclid=IwAR2rVm9JPd_ZWQ0MeEXStbi2RIhQYYIbyWVLmWfd0yDObnDheOdDhgyODEI, 09.03.2021.

¹⁰ Glas Slavonije, dostupno na: <http://www.glas-slavonije.hr/217134/4/30-godina-ZRK-Orahovica>, 09.03.2021.

državu u mačevanju.¹¹ Danas u Orahovici postoje brojni sportski klubovi, udruge te društva (Tablica 12.) koji su nositelji brojnih aktivnosti koje doprinose razvoju turizma.

Tablica 12. Sportski klubovi, udruge i društva u Orahovici

NAZIV KLUBA, DRUŠTVA	ZNAČAJ
Biciklistički klub “LOOD”	Organizacija lokalnih biciklističkih natjecanja i sudjelovanje u istim te održavanje biciklističkih staza na području Parka prirode Papuk.
Boćarski klub “Doljani” Orahovica	Sudjelovanje u međuzupanijskoj boćarskoj lizi i organizacija memorijalnog boćarskog turnira.
Hrvatsko planinarsko društvo “ORAHOVICA”	Organizacija izleta po stazama na Papuku i Krndiji te održavanje i obilježavanje 82 km planinarskih staza na području Krndije i Papuka.
Kuglački klub “ORAHOVICA”	Sudjelovanje i organizacija lokalnih i regionalnih natjecanja.
Nogometni klub “DOŠK” Dolci	Organizacija lokalnih nogometnih natjecanja, sudjelovanje u lokalnim i regionalnim turnirima i natjecanjima te organizacija škole nogometa za mlađe uzraste.
Nogometni klub “PAPUK” Orahovica	Organizacija lokalnih nogometnih natjecanja, sudjelovanje u lokalnim i regionalnim turnirima i natjecanjima te organizacija škole nogometa za mlađe uzraste.
Rukometni klub “Orahovica”	Okupljanje djece i mladeži i drugih osoba koje se žele baviti rukometnim sportom, sudjelovanje u sportskim natjecanjima, provođenje sportske obuke i pripreme članova u rukometnom sportu, organiziranje i vođenje sportskih natjecanja i priredbi.
Sportsko rekreacijsko društvo “Orahovica”	Sudjelovanje u sportskom natjecanju, sportska rekreacija, organiziranje i provođenje sportskih natjecanja i sportskih priredbi, te upravljanje sportskim objektima i organiziranje i razvijanje sportskih udruga i sportskih djelatnosti.
Stolnoteniski športski klub “ORAHOVICA”	Promicanje i popularizacija stolnog tenisa, organizacija lokalnih natjecanja te organizacija škole tenisa.
Streljačko društvo “ORAHOVICA” Orahovica	Organizacija lokalnih natjecanja te unapređivanje streljačkog sporta među građanima, osobito mladeži.

¹¹Glas Slavonije, dostupno na:

http://glas.hr/vijest.aspx?id=389259&fbclid=IwAR0fZX3AARqGSYnvRrgyFPaa4Sk4rNNhhCqTRd_jKUda1fftymvdyWHHucY, 09.03.2021.

Šahovski klub "ORAHOVICA" Orahovica	Planiranje rada udruge, sudjelovanje i organizacija natjecanja te suradnja s organizacijama koje obavljaju šahovsku aktivnost na području grada Orahovice i Virovitičko-podravске županije.
Škola nogometa "PAPUK" Orahovica	Poticanje i razvijanje djelatnosti kojom se djeci i mladeži omogućuje zadovoljavanje potreba za bavljenjem nogometnim sportom te razvijanje sportskog duha, humanih odnosa i moralnih vrijednosti.
Športsko ribolovni klub "Šaran" Orahovica	Poticanje i promicanje sportskog ribolova i ribolovnoga turizma, obrazovanje članstva i stručnih osoba, suradnja s organizacijama koje se bave unapređivanjem i zaštitom voda, čovjekova okoliša, turističkim i drugim organizacijama čija je djelatnost vezana uz djelatnost udruge, provođenje natjecanja koja su ustrojena u HŠRS i ŠRSVPZ.
Tenis klub "ORAHOVICA" Orahovica	Organizacija i sudjelovanje na rekreativnim natjecanjima.
Ženski rukometni klub "Orahovica"	Sudjelovanje u sportskim natjecanjima, sportska pouka i priprema te okupljanje djece i mladeži i drugih osoba koje se žele baviti rukometnim sportom.
Plivački klub Orahovica	Organizacija lokalnih natjecanja, sudjelovanje u natjecanjima lokalnog, regionalnog i nacionalnog karaktera te organizacija škole plivanja.

Izvor: prilagođeno prema: Zajednica športskih udruga Grada Orahovice, dostupno na: <https://orahovicaspport.com/clanice/>, CompanyWall business, dostupno na: <https://www.companywall.hr/> (10.03.2021.)

U tablici je vidljivo da postoje brojni sportski klubovi i društva u Orahovici, no osim njih, u Orahovici postoji nekoliko sportskih manifestacija koje se održavaju tijekom godine, a jedna od njih je Papuk Extreme Challenge koji se održao dvije godine zaredom. Naime, Papuk Extreme Challenge je prvi orahovački outdoor festival koji organiziraju članovi Plivačkog kluba Orahovica u suradnji s biciklističkim klubom Lood Orahovica u trajanju od tri dana na izletištu „Jezero“. Ova manifestacija spaja sedam različitih sportova te osim mnogih sportskih, u program su uključena i različita kulturna događanja i velika gastronomska ponuda.¹² Osim Papuk Extreme Challenge, u Orahovici se tijekom godine održava i par manjih sportskih događaja poput Bike weekenda. Unatoč tome u Orahovici postoji premalo sportskih manifestacija te u tom dijelu postoje mogućnosti za veliki napredak, ali prije toga treba proširiti sportsku ponudu.

¹² Turistička zajednica Grada Orahovice, dostupno na: <https://tzgorahovica.hr/donec-dapibus/>, 12.03.2021.

4.2. Sportsko-rekreacijski sadržaji u Orahovici

Kao što je već u radu navedeno, Orahovica je u prošlosti bila značajan turistički centar, čiji su se stanovnici još početkom devedesetih godina bavili tenisom i nogometom. Danas se u Orahovici nalaze brojni sportski tereni čija je namjena različita (Tablica 13.).

Tablica 13. Sportski tereni u Orahovici

Tip sadržaja	Naziv objekta-sadržaja	Namjena
Sportske dvorane	Osnovna škola Ivana Brlić Mažuranić i Srednja škola Stjepan Ivšić	Nogomet, rukomet, zimski nogometni turniri te košarka.
Nogometna igrališta	Glavno i pomoćno nogometno igralište, igralište za mali nogomet s umjetnom travom te betonsko malonogometno igralište.	Nogomet, škola nogometa, turniri i rekreacije.
Teniski tereni	Tri terena nalaze u sportskom kompleksu u gradu, dok se četvrti nalazi u parku uz rijeku.	Tenis, škola tenisa, teniski turniri.
Odbojkaški tereni	Četiri pješčana terena, od kojih je jedno u sportskom kompleksu u gradu, dva na odmoristu Jezero te jedno na području MO Rajčula.	Odbojka, rekreacija te rekreativni turniri.
Košarkaško igralište	Osnovna škola Ivana Brlić Mažuranić i Srednja škola Stjepan Ivšić	Košarka, rekreacija.
Boćališta	Područje MO Rajčula, boćarski teren na području MO Doljani te tereni za boćanje koji se nalaze u parku uz rijeku Vučicu.	Boćanje, rekreacija te natjecanja u boćanju.
Bazeni	Centar za edukaciju Gradskog društva Crvenog križa Osijek u Orahovici	Škola plivanja, treninzi Plivačkog kluba.
Jezera	Izletište Jezero	Rekreacija, zabava te natjecanje u triatlonu tijekom događaja Papuk Extreme Challenge.

Izvor: prilagođeno prema: Turistička zajednica Grada Orahovice, dostupno na:

<https://tzgorahovica.hr/2018/10/11/sportski-tereni/> 12.03.2021.

Osim što u Orahovici postoje brojni sportski tereni, Orahovica je također veliki izvor biciklističkih, planinarskih te poučnih staza i puteva. Zahvaljujući Papuku ovo područje idealno je za šetnje, planinarenje, vožnje biciklom obilježenim planinarskim stazama. Na Papuku, odnosno na području Orahovice polaze tri biciklističke staze (Slika 2.), a to su

Jelenova staza, XC biciklistička staza, odnosno Srednjovjekovna staza te biciklistička staza Od Papuka do obala Drave“.

Slika 2. Karta biciklističkih staza na Papuku

Izvor: autor prema Panonske biciklističke staze, <https://www.panonske-staze.com/staze/>, (12.03.2021.)

Na Slici 2. prikazana je karta biciklističkih staza na Papuku. Za potrebe ovog rada analizirat će se tri staze koje se nalaze na području Orahovice. Staza označena ljubičastom bojom je Jelenova staza koja započinje u Parku prirode Papuk, točnije na izletištu Jankovac, duga je 67 km te cijelu stazu čini asfalt. Biciklistička staza označena narančastom bojom je XC biciklistička staza za utrku pod nazivom ‘Srednjovjekovnim stazama. Ova staza započinje i završava na Izletištu Orah, duga je 3,1 km s usponom od 190 te predstavlja jednu od težih i atraktivnijih staza u Slavanskoj brdsko-biciklističkoj ligi. Zadnja biciklistička staza koja se nalazi, odnosno započinje na području Orahovice je označena plavom bojom i zove se ‘Od Papuka do obala Drave“. Ova staza duga je 55 km i spaja južnu i sjevernu granicu županije, to jest njezin brdoviti i ravničarski dio. Staza počinje na području Parka prirode Papuk, na prijevoju Petrov vrh iznad Orahovice, a završava na obali rijeke Drave.¹³ Vrlo važno je spomenuti da se biciklistička staza ‘Od Papuka do obala Drave“ naslanja na međunarodnu EV13 rutu, koja uz bolju promociju može privući međunarodne bicikliste u Orahovicu i tako

¹³ Panonske biciklističke staze, dostupno na: <https://www.panonske-staze.com/staze/>, 12.03.2021.

doprinijeti boljem razvoju sportsko-rekreacijskog turizma. U Orahovici se također nalazi poučna staza "Ružica grad" koja je duga 800 metara. Staza prolazi, od Jezera kroz bukovu šumu do Ružice grada te su na stazi su postavljene 23 edukativne table sa sadržajima koji objašnjavaju biološku raznolikost šume, geološke karakteristike te vrijednu kulturno-povijesnu baštinu.¹⁴

U Orahovici, točnije na brežuljku iznad Orahovice, a na obroncima Krndije, nalazi se klimatsko lječilište koje je u vlasništvu Gradskog društva Crvenog križa Osijek. Naime, to odmaralište ima dugu tradiciju održavanje škole u prirodi za slavonsko-baranjske (a i ostale) učenike osnovnih škola, a izgradnjom zatvorenog bazena 2005. godine započinje i program škole plivanja. Kompleks odmarališta posjeduje raznovrsni smještaj, restoran, terene za sport i rekreaciju i ograđeno parkiralište. Odmaralište se službeno zove "Centar za edukaciju Orahovica", a njegove su funkcije: škola u prirodi, obuka neplivača, obuka članstva i ekipa Crvenog križa, znanstveni programi, seminari, savjetovanja i radionice u cilju daljnjeg razvoja civilnog društva.¹⁵ Budući da se u Orahovici nalazi Odmaralište Merkur koje posjeduje sportske terene (košarkaško igralište, saunu, fitness centar i bazen) i ima uvjete za pripreme i rehabilitaciju sportaša, može se zaključiti da postoje velike mogućnosti za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma. Da bi napredovao razvoj sportsko-rekreacijskog turizma važno je da voditelji Centra za edukaciju građanima Orahovice omoguće korištenje njihovih usluga te da surađuju s Turističkom zajednicom Grada Orahovice i s ostalim dionicima kako bi turistička ponuda ovakvog oblika bila potpuna.

Razvoju sportsko-rekreacijskog turizma u Orahovici zasigurno će doprinijeti projekt Grada Orahovice: Uređenje Turističko-rekreacijskog centra „Jezero-Hercegovac-Ružica grad“ čije je financiranje odobreno u kolovozu 2019. godine. Nositelj projekta je Grad Orahovica zajedno sa partnerima JU za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode i ekološkom mrežom Virovitičko-podravске županije, TZ Virovitičko-podravске županije i TZ grada Orahovice. Projekt se financira iz Europskog fonda za regionalni razvoj te je ukupna vrijednost projekta je 81.058.046,24 HRK. Projektom se planira izgraditi Centar za edukaciju koji obuhvaća Odmaralište za djecu s restoranom, višenamjenskom dvoranom, radionicama te smještajnim kapacitetima na dvije etaže, 14 Bungalova- samostojećih zgrada kategoriziranih kao Studio-apartmani te se planira na tri lokacije na Jezeru izgraditi nove sanitarije i sjeverno prema tzv. Staroj pruzi urediti sportska i dječja igrališta. Tijekom provedbe održat će se brojne aktivnosti

---

¹⁴ Turistička zajednica Grada Orahovice, dostupno na: <https://tzgorahovica.hr/2018/09/24/poucna-staza-ruzica-grad/>, 12.03.2021.

¹⁵ Drava portal, dostupno na: <http://www.dravaportal.eu/content/2172-odmarali-te-merkur->, 12.03.2021.

i edukacije za što će se nabaviti raznovrsna vrijedna oprema poput atraktivnog električnog turističkog vlaka koji će biti na korištenje svim posjetiteljima Edukativnog centra i Izletišta. Navedeni projekt zasigurno će imati veliki utjecaj na unaprjeđenje turizma u Orahovici i u Virovitičko-podravskoj županiji te će doprinijeti razvoju gospodarskih aktivnosti u lokalnoj zajednici.¹⁶

4.3. Promocija

Promocija kao vrlo važan element marketinga predstavlja „zbroj različitih aktivnosti i nastojanja kompanija da potencijalne i stvarne potrošače upoznaju sa svojim proizvodima. Promocija sportskih proizvoda i usluga danas je nezaobilazan čimbenik u funkciji razvoja sporta, jer se sportski proizvodi velikim dijelom realiziraju na tržištu“ (Bartoluci i Omrčen, 2003). Naime, cilj promotivnih aktivnosti u sportu, kao i općenito u turizmu je privući što više potrošača- korisnika te je moguće koristiti sve oblike i načine promocijskog spleta, a to su propaganda, osobna promocija i prodaja te publicitet i odnosi s javnošću.

Budući da u Orahovici postoji vrlo mali broj sportskih manifestacija, za potrebe ovog dijela rada koristit će se primjer sportskog događaja Papuk Extreme Challenge koji je tijekom 2018. godine kako bi predstavio novi događaj koristio velike i razne načine promoviranja. Sve informacije navedene u ovom dijelu rada preuzete su s Facebook stranice Papuk Extreme Challenge. Manifestacija Papuk Extreme Challenge primjer je sportskog događaja čiji su organizatori koristili sve navedene oblike i načine promocijskog spleta. Organizatori ovog događaja su članovi plivačkog kluba koji su najprije zajedno sa svojim trenerom Nikolom Borićem događaj promovirali putem društvenih mreža. Budući da je Nikola Borić nekadašnji triatlonac i iznimno uspješan svjetski atletski trener vijest o događaju se brzo proširila domaćim i svjetskim medijima. Sportski događaj Papuk Extreme Challenge promoviran je putem live prijenosa na Eurosportu i HRT-u, Plavoj TV te na raznim radio postajama poput Soundset Požega i Županijskog radija Požega. Osim navedenog, vijest o tom događaju širila se putem različitih članaka kao npr. u Informativnom centru Virovitica te Outdoors časopisu.

Za bolji vizualni doživljaj te za još veću popularnost izrađeni su letci te nekoliko videozapisa s najavom događaja u kojima su se prikazale sve ljepote prirode i krajolika Papuka i područja Orahovice. Kako bi još više razglasili vijest o Papuk Extreme Challenge u,

---

¹⁶ Grad Orahovica, dostupno na:

<https://www.rahamovica.hr/posljednje-vijesti/4990-odobreno-financiranje-najveceg-projekta-grada-rahamovice-uredenje-turisticko-rekreacijskog-centra-jezero-hercegovac-ruzica-grad>, 12.03.2021.

organizatori su obilazili cijelu Hrvatsku, sudjelovali u raznim utrkama popu Bantrail u Zaprešiću i Zadar Outdoor Festivalu na kojima su imali svoj štand na kojima su izvršavali promociju i privlačili natjecatelje da sudjeluju u lipnju na njihovom događaju. Osim što su sudjelovali u utrkama diljem Hrvatske, članovi Plivačkog kluba, ujedno i organizatori Papuk Extreme Challengea predstavili su događaj svojim predavanjem na Visokoj školi u Virovitici.

Korištenje različitih alata promocijskog spleta doveli su ovaj događaj u jedan od top događaja u hrvatskom turizmu. Naime, Hrvatska Turistička zajednica objavila je na svojim web i promotivnim kanalima na nekoliko svjetskih jezika najbitnije i najveće manifestacije koje će se održati tijekom 2018. godine u Hrvatskoj te pored Croatia Boat Showa, Floraart, Anima Fest Zagreb, Dubrovačkih ljetnih igara i Pulsčkog film festivala nalazio se Orahovački festival sporta, kulture i gastronomije Papuk Extreme Challenge. Pored toga, ovaj događaj je privukao preko tisuću natjecatelja iz Norveške, Španjolske, Mađarske, Slovenije, Srbije, Bosne i Hercegovine i naravno najvećim brojem iz Hrvatske. Događaji poput ovog pokazuju da Park prirode Papuk, kao i područje Orahovice ima veliki potencijal za ovakvim manifestacijama na domaćem, ali i na inozemnom nivo te da bi Grad Orahovica mogao postati top destinacija sportskog i ruralnog turizma.

5. ISTRAŽIVANJE STANJA I MOGUĆNOSTI RAZVOJA SPORTSKO-REKREACIJSKOG TURIZMA NA PODRUČJU GRADA ORAHOVICE

Osim teorijskog dijela, za potrebe završnog rada provedeno je empirijsko istraživanje, korištenjem anketnog upitnika. Empirijsko istraživanje je provedeno s ciljem utvrđivanja učestalosti korištenja sportsko-rekreacijskih usluga, kao i stanja i mogućnosti sportsko-rekreacijskog turizma na području Grada Orahovice. Anketni upitnik izrađen je korištenjem Google obrasca koji je bio dostupan putem društvene mreže Facebook u razdoblju od 26. travnja do 30. travnja 2021. godine. Upitnik se sastoji od 19 pitanja zatvorenog tipa koja su tematski podijeljena na četiri skupine. Prvi dio istraživanja obuhvaćao je pitanja vezana uz demografske karakteristike ispitanika, dok se drugim dijelom istraživanja ispitivala učestalost sudjelovanja u sportskim aktivnostima te vrsta sporta/sportske aktivnost koju ispitanici prakticiraju. Nadalje, treći dio istraživanja odnosi se na sportsko-rekreacijsku ponudu Orahovice. Osim što su se ispitivali motivi dolaska u Orahovicu također se od ispitanika tražilo da ocjene sportsko-rekreacijske objekte i sportske događaje u Orahovici. Četvrti, ujedno i posljednji dio istraživanja vezan je uz buduću turističku ponudu te se u ovom dijelu istraživanja utvrđuju potencijali za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma u Gradu Orahovici. Dobiveni rezultati interpretirat će se putem ilustracija, odnosno grafikona i tablica.

5.1. Rezultati istraživanja

Istraživanje koje je provedeno s ciljem ispitivanja učestalosti korištenja sportsko-rekreacijskih usluga te stanja i mogućnosti sportsko-rekreacijskog turizma na području Grada Orahovice obuhvatilo je 66 ispitanika.

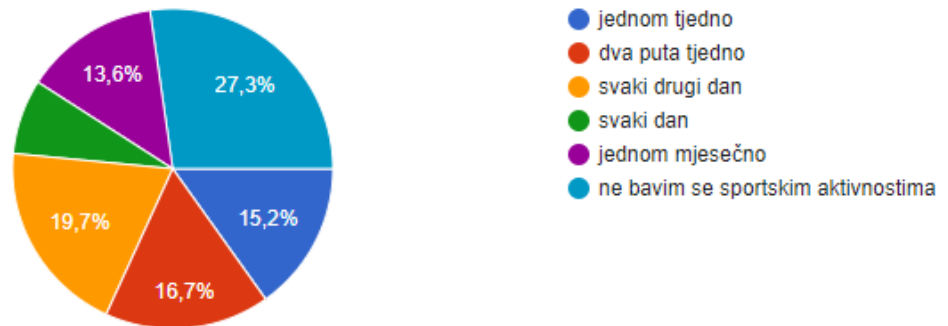
Od ukupnog broja ispitanika, rješavanju anketnog upitnika pristupilo je 77,3% žena i 22,7% muškaraca, odnosno 51 žena i 15 muškaraca. Najveći broj ispitanika pripada dobnoj skupini od 17 do 25 godina (42,4% - 28 ispitanika), dok najmanji broj ispitanika pripada dobnoj skupini od 46 do 65 godina (7,6% - 5 ispitanika) te dobnoj skupini koja je starija od 65 godina (1,5% - 1 ispitanik). Nadalje, istraživanjem je utvrđeno da je više od polovine ispitanika zaposlen (57,6% - 38 ispitanika), a nakon zaposlenog statusa slijedi status studenta 21,2 %, odnosno 14 ispitanika.

Nakon prve skupine pitanja koja su obuhvaćala demografske karakteristike, slijedi dio pitanja kojim se ispituje sportsko-rekreacijska aktivnost ispitanika. Naime, 60,6% ispitanika

bavi se sportskom-rekreacijskom aktivnošću, dok preostalih 39,4% ispitanika tvrdi da se uopće ne bave sportskom-rekreacijskom aktivnošću. U nastavku rada slijedi prikaz učestalosti sudjelovanja ispitanika u sportsko-rekreacijskim aktivnostima (Grafikon 1.).

Grafikon 1. Učestalost sudjelovanja u sportsko-rekreacijskim aktivnostima

66 odgovora

Izvor: autor prema provedenom istraživanju

U grafikonu se može vidjeti da najveći broj ispitanika (27,3%- 18) jednom tjednom sudjeluje u sportsko-rekreacijskim aktivnostima, dok 15,2% (10 ispitanika) uopće se sudjeluje u sportsko-rekreacijskim aktivnostima. Iz priloženog se može zaključiti da većina ispitanika prakticira zdrav i aktivan način života tako da sudjeluju u sportsko-rekreacijskim aktivnostima. Nakon utvrđivanja učestalosti sudjelovanja u sportskim aktivnostima, od ispitanika se zahtijevalo da istaknu sportsko-rekreacijske aktivnosti koje najčešće prakticiraju (Tablica 14.), pri čemu su mogli odabrati više vrsta sporta/sportskih aktivnosti.

Tablica 144. Uključenost u sport/sportsku aktivnost.

VRSTA SPORTA/SPORTSKE AKTIVNOSTI	BROJ SUDIONIKA/ 66 (%)
Nogomet	7 (10,6 %)
Rukomet	2 (3 %)
Košarka	0 (0 %)
Tenis	2 (3 %)
Boćanje	1 (1,5 %)
Joga	3 (4,5 %)

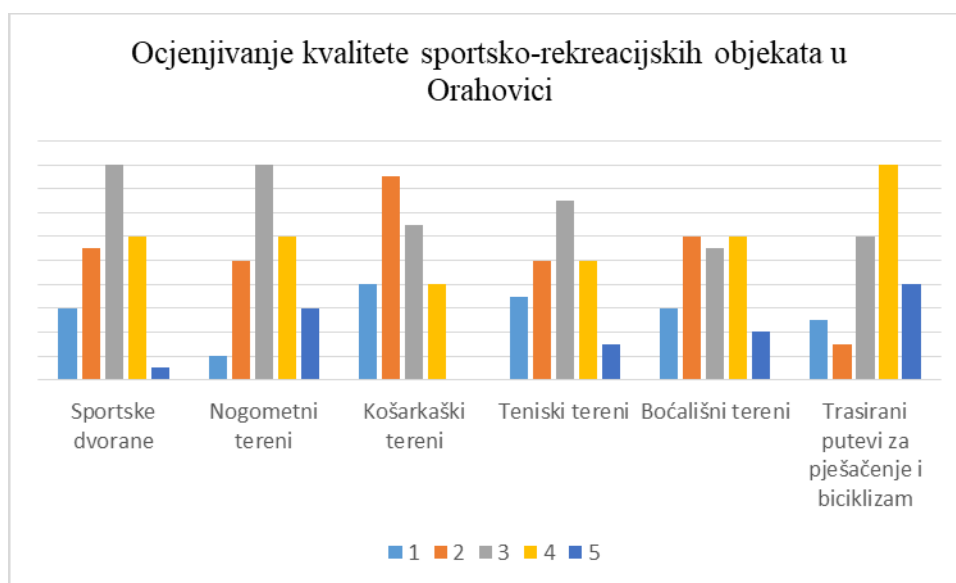
Fitness	12 (18,2 %)
Pješaćenje	35 (53 %)
Trčanje	11 (16,7 %)
Planinarenje	7 (10,6 %)
Teretana	10 (15,2 %)
Bicikliranje	26 (39,4 %)
Ne praktiram sportske aktivnosti	6 (9,1 %)

Izvor: autor prema provedenom istraživanju

Uočava se da su pješaćenje (35, ispitanika, 53%) i bicikliranje (26 ispitanika, 39,4%) najviše prakticirane sportsko-rekreacijske aktivnosti, dok su košarka, boćanje, tenis, rukomet i joga najmanje prakticirane (do 3 ispitanika). Istraživanjem se također ustanovilo da od 66 ispitanika njih 42 (63,6 %) putovalo radi sportske rekreacije, dok preostalih 24 (36,4 %) nije putovalo radi sportske rekreacije.

Treći dio ankete obuhvaća pitanja vezana uz sportsko-rekreacijsku ponudu Orahovice. Naime, 47 ispitanika od ukupnih 66 navodi da su posjetili Orahovicu, a kao primarni motiv dolaska u Orahovicu najviše ispitanika izdvaja zabavu (46 % - 23 ispitanika), zatim posjet obitelji (34 %- 17 ispitanika) te sport i rekreaciju (32 % - 16 ispitanika). Od ukupnih 66 ispitanika, njih 15 (22,7 %) navodi da su u potpunosti upoznati sa sportsko-rekreacijskom ponudom Orahovice. Preostalih 27 ispitanika (40,9 %) navodi da su djelomično upoznati, dok njih 24 (36,4 %) navodi da uopće nisu upoznati sa sportsko-rekreacijskom ponudom Orahovice. Nakon što su ispitanici odgovorili koliko su upoznati sa sportsko-rekreacijskom ponudom, postavljena su im pitanja koliko su zadovoljni sa sportsko-rekreacijskim objektima u Orahovici. Najviše ispitanika (88,5 %) smatra da u Orahovici ne postoji dovoljno sportsko-rekreacijskih objekata te se po tome može zaključiti da su u Orahovici potrebni novi sportski objekti koji bi zadovolji potrebe stanovništva, ali i potrebe turista. Zatim se ispitanicima pružila mogućnost da ocijene kvalitetu sportskih objekata u Orahovici, točnije sportske dvorane, nogometne, košarkaške, teniske te boćališne terene i trasirane puteve za biciklizam i pješaćenje. Rezultati ovog dijela ankete grafički su prikazani u nastavku rada (Grafikon 2.).

Grafikon 2. Ocjenjivanje kvalitete sportsko-rekreacijskih objekata u Orahovici

Izvor: autor prema provedenom istraživanju

U ovom dijelu istraživanja ispitanici su označavali intenzitet, točnije kvalitetu sportsko-rekreacijskih objekata pri čemu je ocjena 1 označavala najnižu razinu kvalitete, dok je ocjena 5 označavala najvišu razinu kvalitete. Iz priloženog grafikona može se vidjeti da je većina ispitanika osrednje ocijenila kvalitetu sportsko-rekreacijskih objekata te da su najlošije ocijenili kvalitetu košarkaških terena, a najbolje su ocijenili kvalitetu trasiranih puteva za biciklizam i pješaćenje. Na temelju dobivenih rezultata može se zaključiti da trenutni sportsko-rekreacijski objekti kao takvi nisu adekvatni za turističku namjenu kao ni za ponovni povrat i zadovoljavajuću potrošnju. Nakon ocjenjivanja kvalitete sportsko-rekreacijskih objekata slijedi dio istraživanja u kojemu se ispituje kvaliteta sportskih događaja u Orahovici. Naime, 36 ispitanika od ukupnih 47 koji su posjetili Orahovicu smatra da u Orahovici ne postoji dovoljno sportskih događaja, dok preostalih 11 smatra da postoji dovoljno sportskih događaja. Većina ispitanika osrednje je ocijenila kvalitetu sportskih događaja. Budući da je u Orahovici najviše zastupljen manifestacijski turizam potrebno je provjeriti učinkovitost i kvalitetu samih događaja te pojedinih dijelova tijekom organizacije i upravljanja istima kako bi budući događaji, posebice sportski događaji zainteresirali i privukli što veći broj posjetitelja.

Četvrti, ujedno i posljednji dio istraživanja vezan je uz buduću turističku ponudu u kojemu se utvrđuju potencijali za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma u Gradu Orahovici. U zadnjem dijelu istraživanja ispitanicima su bili omogućeni višestruki odgovori, a u prvom dijelu se ispituje vrsta turističke ponude bi ispitanike češće privukla u Orahovicu. Najveći broj ispitanika (33,8 %) odabrao je manifestacijsku ponudu, zatim 30,8 % ispitanika kulturno

turističku, dok je svega 18,5 % ispitanika odabralo sportsku ponudu. Rezultati ovog dijela ankete nisu iznenađujući s obzirom na to da je Orahovica poznata po svojim dugogodišnjim manifestacijama te da je većina ispitanika kao primarni motiv dolaska u Orahovicu navela zabavu. U idućem pitanju ispitanici su morali ocijeniti potencijale za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma u Orahovicu. Ocjene su postavljene od 1 do 5, pri čemu je ocjena 1 označavala izrazito nizak potencijal, dok je ocjena 5 označavala izrazito visok potencijal. Kao potencijale za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma navedeni su bogatstvo prirode i zaštićeno područje (PP Papuk, UNESCO Geopark), dobra biciklistička infrastruktura, Izletište "Orah" kao dio sportske ponude, organizacija većeg broja sportskih događaja te izgradnja skijaške staze kao dio ponude zimskog sportsko-rekreacijskog turizma. Većina ispitanika (95 %) smatra da bogata priroda i zaštićena područja, dobra biciklistička infrastruktura te Izletište „Orah“ predstavljaju izrazito visok potencijal za unaprjeđenje i daljnji razvoj sportsko-rekreacijskog turizma Grada Orahovice. Osim ocjenjivanja potencijala za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma, od ispitanika se u zadnjem dijelu ankete tražilo da od pet navedenih faktora odaberu one faktore za koje smatraju da ograničavaju razvoj sportsko-rekreacijskog turizma u Orahovici. U ovom dijelu ankete ispitanicima su također bili omogućeni višestruki odgovori. Faktor za koji najveći broj ispitanika (66,7 % - 42 ispitanika) smatra da ograničava razvoj sportsko-rekreacijskog turizma je nedostatak koordinacije i suradnje lokalnih vlasti sa sportskim klubovima i udrugama pri organiziranju sportskih događaja. Nadalje, idući faktori za kojeg ispitanici smatraju da su ograničavajući su nedostatak financijskih sredstava kojeg je odabralo 39 ispitanika (61,9 %) i nezainteresiranost lokalnog stanovništva za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma kojeg je odabralo 37 ispitanika (58,7 %).

6. ZAKLJUČAK

Sport je oduvijek važan dio u života pojedinca, a posebice u današnje vrijeme kada sve više ljudi prakticira zdrav način života u svrhu očuvanja zdravlja te održavanja kondicije i tjelesne linije. Danas je sport dobio širu ulogu i u suvremenom turizmu pa često postaje glavni motiv putovanja turista. Takav odnos turizma i sporta stvorio je posebnu vrstu turizma, a to je sportsko-rekreacijski turizam. Osim što je sport često glavni motiv putovanja turista u određenu destinaciju, danas sportsko-rekreacijski sadržaji kao dio turističke ponude idealni su i za privlačenje turista kojima je sport sekundarni motiv putovanja, ali im je ipak važna tjelesna aktivnost i bavljenje sportom tijekom odmora.

Turizam u Hrvatskoj pedesetih godina prošlog stoljeća imao je masovno obilježje, no i danas najveći broj turista tijekom ljetnih mjeseci boravi na Jadranskoj obali. Razlog toga je zanemarivanje resursa i prednosti kojim raspolaže kontinentalni dio Hrvatske. Iako Hrvatska raspolaže resursima za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma, nažalost trenutna sportska ponuda u sportsko-rekreacijskim centrima ne zadovoljava zahtjeve suvremenog turističkog tržišta. Kako bi došlo do znatnog razvoja sportsko-rekreacijskog turizma potrebno je prije svega adaptirati i prenamijeniti postojeću sportsku infrastrukturu kako bi se domaćim i stranim turistima kojima je sport primarni ili sekundarni motiv putovanja mogli pružiti bolji uvjeti.

Grad Orahovica je tijekom ljetnih mjeseci jedan je od najposjećenijih destinacija u Virovitičko-podravskoj županiji. Orahovica je mjesto koje obiluje prirodnim resursima, ali i sportskim sadržajima koji su pogodni za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma. Prema rezultatima istraživanja može se zaključiti da iako postoje sportsko-rekreacijski sadržaji oni trenutno nisu adekvatni za turističku namjenu te kako bi to postali potrebno je postojeće sportsko-rekreacijske terene rekonstruirati ili čak izgraditi potpuno nove terene. Tako bi se obogatila trenutna turistička ponuda te bi se domaćim i stranim turistima mogli pružiti bolji uvjeti boravka u Orahovici. Orahovica je također grad poznat po svojim dugogodišnjim manifestacijama, ali ipak za posjetitelje kojima je sport primarni ili sekundarni motiv putovanja nedostaje sportskih događaja. Istraživanjem se utvrdilo da najveće potencijale za razvoj sportsko-rekreacijskog turizma na području Orahovice predstavljaju bogata priroda i zaštićena područja kojima je Orahovica okružena, dobra biciklistička infrastruktura koja se dobrim dijelom nalazi na Papuku te Izletište „Orah“ koje će projektom: Uređenje Turističko-rekreacijskog centra „Jezero-Hercegovac-Ružica grad“ dobiti nove sportske sadržaje i zasigurno privući i ispuniti očekivanja turista motiviranih sportom.

7. LITERATURA

Knjige:

1. Bartoluci, M., Čavlek, N. (1998): Turizam i sport. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu sveučilišta u Zagrebu – Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu, Zagrebački velesajam
2. Bartoluci, M. i suradnici (2004): Menadžment u sportu i turizmu. Zagreb: Ekonomski fakultet - Kineziološki fakultet
3. Bartoluci, M., Čavlek, N. i suradnici (2007): Turizam i sport – razvojni aspekti. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
4. Bartoluci, M., Škorić, S. (2009): Menadžment sportskog i nautičkog turizma. Karlovac: Veleučilište u Karlovcu
5. Bartoluci, M. (2013): Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva. Zagreb: Školska knjiga, d.d.
6. Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma. Split: Sveučilište u Splitu
7. Ružić, P. (2009): Ruralni turizam. Pula: Institut za poljoprivredu i turizam Poreč
8. Šafarić, A. (2011): Filozofija sporta. Bjelovar: Amanita d.o.o.

Članci u časopisima:

1. Bartoluci, M. (1995): Razvitak sportsko-rekreacijskog turizma u Hrvatskoj. Acta Turistica, Vol. 7., No. 2., str. 137-156
2. Bartoluci, M., Omrčen, D. (2003): Promocija kao element marketing-miksa u sportu i sportskom turizmu: hrvatsko iskustvo. Kinesiology, Vol. 35., No. 1., str. 72-84
3. Bartoluci, M., Škorić, S., Starešinić, Z. (2016): Ponuda sportskog turizma u Hrvatskoj. Poslovna izvrsnost, Vol. 10., No. 2, str. 9-25
4. Huggins, M. (2013): . Sport, tourism and history: current historiography and future prospects. Journal of Tourism History, Vol. 5., No. 2, str. 107-130
5. Nikpalj, N. (1976): Olimpijske igre u staroj Grčkoj. Latina et Graeca, Vol. 1., No. 7, str. 93-98
6. Perić, M. (2010): Sports tourism and system of experiences. Tourism and Hospitality Management, Vol., 16, No. 2, str. 197-206

7. Petrović, M., Knezović, D., Todorović, M. (2017): Sportski turizam kao komponenta razvoja održivog poduzetništva. *Obrazovanje za poduzetništvo - E4E : znanstveno stručni časopis o obrazovanju za poduzetništvo*, Vol. 7., No. 1, str. 81-89
8. Vrtiprah, V. (2001): Sportsko-rekreacijski sadržaji u funkciji unapređenja hrvatskog turizma. *Ekonomska misao i praksa*, Vol. 10., No. 1, str. 61-74

Članci u zbornicima radova:

1. Andrijašević, M. (2006): Kvaliteta u sportskoj rekreaciji. Zbornik radova Hrvatskog kineziološkog saveza. Rovinj: 15. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske, str. 50-51
2. Andrijašević, M., Širić, V. (2016): Sportska rekreacija u razvitku Hrvatskog društva. Zbornik radova Hrvatskog kineziološkog saveza. Poreč: 25. ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske, str. 51-58
3. Škorić, S. (2012): Stanje i perspektive razvoja sportsko-rekreacijskog turizma u Republici Hrvatskoj. Zbornici radova sa 2. međunarodne konferencije o menadžmentu u turizmu i sportu. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, str. 138-142
4. Trstenjak, M., Gergić, A. (2012): Postojeći sportsko-rekreacijski sadržaji i mogućnosti uključivanja novih programa. Zbornici radova sa 2. međunarodne konferencije o menadžmentu u turizmu i sportu. Čakovec: Međimursko veleučilište, str. 257-262

Nacionalne i međunarodne organizacije:

1. Institut za turizam (2020), Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj – TOMAS, ljetno 2020. Zagreb

Strategije i radovi:

1. Grad Orahovica (2016): Strateški program razvoja Grada Orahovice. Okučani, Sintagma.
2. Turistička zajednica Grada Orahovice (2020): Izvješće o radu za 2019. godinu. Orahovica

Internetski izvori:

1. CompanyWall business, <https://www.companywall.hr/> (10.03.2021.)
2. Čuvarkuća, <http://www.cuvarkuca.hr/preporuka/povijest-sporta/> (20.01.2021.)

3. Drava portal,
<http://www.dravaportal.eu/content/2172-odmarali-te-merkur-> (12.03.2021.)
4. Enciklopedija., <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=22145> (23.02.2020.)
5. Glas Slavonije,
http://glas.hr/vijest.aspx?id=389259&fbclid=IwAR0fZX3AArqGSYnvRrgyFPaa4Sk4rNNhhCqTRd_jKUda1fftymvdyWHHucY (09.03.2021.)
6. Glas Slavonije,
<http://www.glas-slavonije.hr/217134/4/30-godina-ZRK-Orahovica> (09.03.2021.)
7. Glas Slavonije,
http://www.glas-slavonije.hr/vijest.aspx?id=290646&fbclid=IwAR2rVm9JPd_ZWQ0MeEXStbi2RIhQYYIbyWVLmWfd0yDObnDheQdDhgyQDEI (09.03.2021.)
8. Grad Orahovica,
<https://www.orahovica.hr/posljednje-vijesti/4990-odobreno-financiranje-najveceg-projekta-grad-a-orahovice-uredenje-turisticko-rekreacijskog-centra-jezero-hercegovac-ruzica-grad> (12.03.2021.)
9. Grad Orahovica, <https://orahovasport.com/clanice/> (10.03.2021.)
10. Panonske biciklističke staze, <https://www.panonske-staze.com/staze/> (12.03.2021.)
11. Pixelizam, <http://pixelizam.com/5-zanimljivih-cinjenica-o-gladijatorima/> (23.02.2020.)
12. Studentski.hr, <https://studentski.hr/vijesti/na-danasnji-dan/prve-moderne-olimpijske-igre> (29.02.2020.)
13. Tenis klub Orahovica,
<http://www.tkorahovica.hr/povijest-tenisa-u-orahovici/?fbclid=IwAR15KWL7FLbhBV5HHOtk8QS5lsNX8jSrFfeWjJSGEDhNYGegAL6Iy0C94sQ> (09.03.2021.)
14. Treci.ba, <https://treci.ba/node/9217> (24.02.2020.)
15. Turistička zajednica Grada Orahovice,
<https://tzgorahovica.hr/o-orahovici/> (09.03.2021.)
16. Turistička zajednica Grada Orahovice, <https://tzgorahovica.hr/2018/09/24/poucnastaza-ruzica-grad/> (12.03.2021.)
17. Turistička zajednica Grada Orahovice,
<https://tzgorahovica.hr/donec-dapibus/> (12.03.2021.)
18. Turistička zajednica Grada Orahovice, <https://tzgorahovica.hr/smjestaj/> (09.03.2021.)
19. Turistička zajednica Grada Orahovice, <https://tzgorahovica.hr/2018/10/11/sportski-tereni/> (12.03.2021.)

8. POPIS ILUSTRACIJA

Popis slika:

Slika 1. Područja sporta	3
Slika 2. Karta biciklističkih staza na Papuku.....	31

Popis tablica:

Tablica 1. Faktori razvoja turizma i sporta	7
Tablica 2. Pojavni oblici sportsko-rekreacijskog turizma	10
Tablica 3. Sportsko-rekreacijski centri i sadržaji	15
Tablica 4. Makroregionalne cjeline i njihova obilježja	16
Tablica 5. Sportski programi	17
Tablica 6. Broj sportsko-rekreacijskih centara u Hrvatskoj	20
Tablica 7. Potražnja za sportskim turizmom i zahtjevi za sadržajima	21
Tablica 8. Motivi dolaska u Hrvatsku tijekom 2019. godine	23
Tablica 9. Aktivnosti za vrijeme boravka u destinaciji	24
Tablica 10. Dolasci i noćenja turista u Orahovici tijekom 2019. godine	25
Tablica 11. Ugostiteljski objekti i smještajni kapaciteti u Orahovici	26
Tablica 12. Sportski klubovi, udruge i društva u Orahovici	28
Tablica 13. Sportski tereni u Orahovici	30
Tablica 14. Uključenost u sport/sportsku aktivnost.	36

Popis grafikona:

Grafikon 1. Učestalost sudjelovanja u sportsko-rekreacijskim aktivnostima.....	36
Grafikon 2. Ocjenjivanje kvalitete sportsko-rekreacijskih objekata u Orahovici.....	38

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 5

IZJAVA O AUTORSTVU

Ja, HIKOLINA DEVIĆ BORKOVIĆ

izjavljujem da sam autor/ica završnog/diplomskog rada pod nazivom

STANJE I MOGUĆNOSTI RAZVOJA SPORTSKO-REKREACIJSKOG
TURIZMA NA PODRUČJU GRADA ČAČKOVICE

Svojim vlastoručnim potpisom jamčim sljedeće:

- da je predani završni/diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija,
- da su radovi i mišljenja drugih autora/ica, koje sam u svom radu koristio/la, jasno navedeni i označeni u tekstu te u popisu literature,
- da sam u radu poštivao/la pravila znanstvenog i akademskog rada.

Potpis studenta/ice

Hikolina Dević Borković

Veleučilište u Virovitici

OBRAZAC 6

**ODOBRENJE ZA POHRANU I OBJAVU
ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA**

Ja NIKOLINA ĐEVIĆ BORKOVIĆ

dajem odobrenje za objavljivanje mog autorskog završnog/diplomskog rada u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Veleučilišta u Virovitici te u javnoj internetskoj bazi završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice bez vremenskog ograničenja i novčane nadoknade, a u skladu s odredbama članka 83. stavka 11. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17).

Potvrđujem da je za pohranu dostavljena završna verzija obranjenog i dovršenog završnog/diplomskog rada. Ovom izjavom, kao autor navedenog rada dajem odobrenje i da se moj rad, bez naknade, trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim:

- a) široj javnosti
- b) studentima i djelatnicima ustanove
- c) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

Potpis studenta/ice

Nikolina Đević Borković

U Virovitici, 21.05.2021.

*U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem završnom/diplomskom radu, podnosi se pisani obrazloženi zahtjev.